

**GODOKONO OKODAWATE LETA
YUNAPI HIBIMA:
MIDIPA:TAMO
ODODIYA:**

*Godokono Tabote Ebeno Gudugodone Atamo
Da:puluhukuya:*

¹ Dopamo Godote a Yunapino iniwala:tamo komo hiya:hiya: gabodo tabo olamaginakui, iyo, ba:ba tetelo ebete ebeno ukui hawakalimipi ipuwado ebeno ubi komo behawakalilamenakui.

² Huiyatiya a eyoni gugudi tetelo ba:moe hopoeno kuititi tetete ba tatali, ebete eta hopo lumagi ipuwado tabo poemeheno ebeno Gudugodone atamo tabo a:polamagiya:. Ba: hibila, dopamo ba:be Gudu ipuwado ebete alomo ba:gala hopo konomo bododiliya:, ba:gala ebete ebe a:lawiya: hopoeno kuititi tetenomolo hiliyonomo komoeno Namutudawama: keda:ma:. ✧ ³ Ba:bene ba:be Gudu ba: Godokono konomo a:la:minoeno awagaha komola, ba:gala ebete Godokomo ba eda:na ibi netewapi ba: kapiyanomola. Ba: hibila, alomo ba:gala hopoeno ilina hiliyonomate hidonomamo kopola:nama:, ebete ebeno helonomo tabamo ibi bulamena. ✧

*Godokono Guduino Helote Ebeno Nopopino
Helo Na:gogolena*

Numa:la:, ba:be Guduti tawakalubino kuba ododili komo kegebolelamema: gabo

✧ **1:2:** Yon 1:3 ✧ **1:3:** Oel 2:33-34; Kol 1:20; Yun 8:1

da:hiduimiya;, ebete ba:be komone Hunu Habamo odolote, pote ba:bolo Helonomo Gawadalagima: deda:na ba:be Kodawoeno tu hapuamo dito nemediya:. ⁴ Ba:bema: Godote ebene Gudutamo kebe mahilo kikamiya;, ba:be mahilote Hunu Haboeno nopopino mahilo hiliyonomo keba ka:na ka:gogolena, ba:ba:ba ka:na Guduino helote ibino helo atumu na:kagogolena, mabu Nabiwiti ebe Kodawama: komidima: hibinomolo ebe ba:bema: lawiyya:.

⁵ Ba: hibila, Godokono nopopi hiliyonomo ipuwalo ebete eta kapiya ba:ma ka:na kakiyamiya:ha;

“Ama: ba: naeno Gudulata,

ka:lo na ba: amia:no Nabiwima: eda:mo.”

Ba:gala Godote ebene eta nopodawoeno komoma: ba:ma ka:na kagoiyya:ha;

“Nale ebene Nabiwima: ba eda:na,

ebe naeno hibi Guduma: beda:namene.”

⁶ Ba:bema: numa:la;, Godote ebene dopo Gudunomo ba:moe hopamo poemema: da:hiduya;, ba:ba tetelo ebete ebene komoma: eta tabo ba:ma ka:na kagoiyya;

“Wadiyala naeno nopopi hiliyonomate ebe nadikumama:mena:.”

⁷ Ba:bene ebene nopopino komoma: Godote tabo ba:ma ka:na goiyya;

“Nale naeno nopopi huhumu a:midilinakomo,

iba:te naeno ubi komamo papamila:halelo hiya:hiya: kotolamema:.

Iyo, nale ibi koe powamo ba midilina,

iba:te naeno hiya:hiya: oko bowatihona-
mena:” ☆

⁸ Huiyatiya Godote ebeno Guduino komoma: ebe-
tamo na:goiya;

“Ama: hibi Godoma: ba eda:na,
amia:no Ko Gawadalagi komote
emedena emedena tetelo bitanamene.

Ba:bema: ama:le amia:no tawakalubino komo
tuputupu ukui kapiyamo banagilamelelame-
nakomena:ta, ☆

⁹ ba:gala ama: kuba komo ododima: ubiha:ma: ba
eda:na,

hidohido komo kapiya ododilima:
ubi konomamo ihatenata.

Ba:moe ba:be mabuma: pote amia:no Godoma:
deda:na,

ba:be Kodawate komo hopo habanapi uwate-
heno

ama: kapiya belawiya:ta,

iyo, ebete konomo kalakala ama: hunamo
a:haminuya;

ama:le ba:be kalakalago

Ko Gawadalagi emede bahilo kolutama:.”

¹⁰ Ba:gala eta tetelo Godote ebeno Gudutamo
tabo ba:ma ka:na kagoiya;

“Pote tupuimi mabuni alomo ba:gala hopo
konomo

ebeno kokotamo dododiliya;

o Kodawa, ama: ba:be Helonomodawalata. ☆

¹¹ Ba: hibila, ama:le dododiliya:la

ba:bi ilina hiliyonomate ha:kiya kowibo-
homa:na;

☆ **1:7:** Ohale 104:4 ☆ **1:8:** Ohale 45:6-7 ☆ **1:10:** Ohale
102:25-27

pupulino ilinate keba ka:na
 ka:kubakubahanaka ba:ba ka:na,
 huiyatiya amia:no komo eba ka:naha;
 ama: emedena tetelo bemedenamena:ta.
¹² Iyo, ba:moe hopoeno ilinate kowibohoma;
 ama:le amia:no ubilo
 ibi hiliyonomo tama:mo dito
 komiya:tema:na:ta,
 lumagiti uli kaliko pulima:
 ebena pakala kaliko tama:mo keba ka:na
 kihatenako ba:ba ka:na.
 Ama: huiyatiya hiya:ma: a:keda:mena:ta,
 mabu emedena emedena tetelo
 amia:no ka:ka:te a:kawibonamene.”
¹³ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Godote ebena
 nopopi hiliyonomo ipuwalo eta kapiya ba:ma
 ka:na kakiyamiya:ha;
 “Ama: Ko Gawadalagima: ba eda:na,
 wadiyala ama: naeno tu hapuamo
 na:pemeda;
 ba:bene ama:go alaholohopi
 nale ibi amia:no nato a:puti bahima: komidil-
 ima:nemo.” ☆
¹⁴ Ba:bema: numa:la; Godokono ubi komote
 ebena nopopa:tamo keba ka:na kitana? Ba: hi-
 bila, ba:bi gobogobate ebe ba adikumina, ebete
 ibi hiya:hiya: oelamenako, puya:te ka:ka: mula:
 komo ebegodone da:lawemena: ba:bi tawakalubi
 hidamo konowalubilinama:. ☆

2

*Kodawate Tawakalubino Ka:ka: Komula:lema:
 Hido Tabo Dolamagiya:*

☆ **1:13:** Ohale 110:1 ☆ **1:14:** Ohale 34:7; 91:11

¹ Ba:bema: ba:be komo ba emalagidolo wadiyala ale kebe hibi tabo komokomo duli huya:ma:, ba:bi komo kodakodanomolo kowatila:mota:nama:nema: ale eta hibo gabo ududikapoma:.
² Numa:la:, Godote ebene nopopi ipuwado kebe hiya:hiya: Tutumu Tabo a Yunapino iniwala:tamo dikalamiya:, ebete ebene ubi bihatiya: iba:te ba:bi tabamo hibinomolo kopapamila:hanama:. Ba:be mabuma: ibi ipuwalo puya:te papamila:haheno eta kukala dadikanaliya:, ba:bako tawakaluba:te ebegodone ibino modobo huiya ba: dito uwatenakuya:.
 ☆ ³⁻⁴ Huiyatiya a tetelo duluhukuya:, ba:be ka:ka: mula: taboeno helote dopo taboeno helo na:gogolona. Kodawa Ya:suti da:piya:, ebete ba:be uli taboeno komo ha:kiya polamagiya:, ba:bene puya:te ebene tabo duli huya:, iba:te ba:be taboeno hibi komo atamo ba pehawakalimi, Godote hiya:hiya: hanohano komo hiliyonomo ba:bo ododiliya: ale ba:be tabo hibinomoma: komidima:. Ba:gala ba:be atu tetenomolo Godote ebene ubilo ebene Gobogoboeno hiya:hiya: helo atamo dito ikaa:miya: ale hibima: midi ipuwado ebene oko kowatihonama:. Ba:moe mabuma: ale ba:be hido ka:ka: tabo ubiha:ma: deda:hama:, ale Godokono mauba komone keba ka:na na:kalahutihoma:? Gabohenola, aeno kuba huiyate atamo hibinomolo kopema:ne! ☆

Ya:suti Aeno Ka:ka: Mula:lea:medawama: Deda:na

☆ **2:2:** Gal 3:19 ☆ **2:3-4:** Mak 16:20; 1Kol 12:4,11; Yun 10:29; 12:25

⁵ Numa:la:, Godokono Ko Gawadalagino uli habate atamo hibilo duluhukumini, nale ba:be haboeno komoma: olamagitamo, ba:moe pakala hopoeno komoma: kolamagitaha:. Ba: hibila, ebete ebena nopopi kamiya:tiya:ha: iba:te ba:be uli habalo koko gawadubuma: keda:hanama:.

⁶ Huiyatiya Godote ebena Ko Gawadalagi haba potamo ikamema: ubi dihatiya:, ebena Buka taboeno komokomo hiliyonomo ipuwalo eta tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, “O Godo, amia:no malemale bada konomola:ka:!

Amia:no helo konomoma: ba eda:na, mabu keka: ama:le hopo habanapi demalagi-dolena?

Iyo, ama:le ibi bada mabuma: ka:malemalelateleona? ✧

⁷ Amia:no helo modobolo itana tawakalubi dito kokubahilamema:,

huiyatiya ibi hopo habamo ama:le miya:tiya:ta,

iba:te tete nanekelelo

amia:no nopopino ulame ipuwalo kopola:nama:.

Ba:bene ama:le kebe tete hidoma: da:goiya:la,

ba:ba tetelo ibi hunamo a:wadiya:paa:lateliya:ta,

iba:te amia:no konomo alo ipuwalo ba emedena

⁸ hopo haboeno hiliyonomo komate iba:tamo kopapamila:hanama:.”

Ba:bema: hibila, ba:moe Buka tabote ba:ma ka:na goena, Godote tawakalubi a:miya:tiya: hopo haboeno hiliyonomo komoeno namutulubima: keda:hanama:. Huiyatiya ba:ma tetelo ale ba:be

✧ 2:6: Ohale 8:4-6

komo hibilo a:kuma:lema:, iyo, hopo haboeno hiliyonomo komate tawakalubino ubi komamo hibilo kapapamila:hanaha. ⁹ A huiyatiya eta hido komo buminama:, ba:be komo ba: Ya:sukunu Ko Gawadalagi komola. Ba: hibila, ebete hopo habamo da:pihitiguya:, tete nanekelelo Godokono nopopino umi ipuwalo ba pemedena, ebete Godokono malemale komodo tawakalubi hiliyonomoeno kuba ododili mabuma: ba:bo hoiya:, iyo, ebete hoe ipuwalo koko temeteme duwatiya:, ba:be mabuma: Godote ebe hunamo adipatiya: ebete ebenu konomo alo ipuwalo kemedenama: ☆

¹⁰⁻¹¹ Numa:la:, Godoko ba: pote hiliyonomo ilina dododiliya: ba:be Helodawala, ba:bene ba:bi ilinate ebe awagaminanama: ebenu ka:ka:go pola:na, ba:gala Ya:suku ba: pote tawakalubi ebenu konomo a:la:mina habamo da:magatalena ba:be Kodawala. Ba:bema: Godote ebenu teme-teme komodo ebe hidonomodawama: ba midi, ebete tuputupunomo komo ba:bo ododiya:, mabu ba: ba:ba ka:na ebete gigiho a:hiya:miduya: komo tawakalubi hiliyonomo ebetamo komagahelema:. Iyo, hibila, Ya:suku ba: pote tawakalubi Godokono talona gugudima: ba midilina ibino kuba ododili komokomo degebolelamena ba:be Malemaledawala, ba:bema: puya:te ba:be gabodo talonapima: deda:huya:, ba:ba:te Ya:sukuba: kapiya badininipalama: ba eda:hana, ebete ibi ebenu ekakima: ka:lamima: kahiloponaha:. ☆

¹² Ba:be mabuma: ebete Godokono Bukalo ba:ma ka:na goena,

☆ **2:9:** Pil 2:8-9 ☆ **2:10-11:** Ma:t 25:40

“O Godo, naeno ekaka:te ama: adikumima:
da:kapiyuiminaka,
nale ibino dopo hapulu

amia:no mahilo hunamo ba adipate
amia:no hidohido komo ba:bo
ba:hawakalilamenakomo.” ✧

¹³ Ba:gala eta tetelo ebete tabo ba:ma ka:na ka-
goena,

“Nale naeno hibima: midi komo Godotamo bi-
hatenamo.”

Ba:bene ebete ba:be tabo moga:melo gala
na:kagoena,

“Puya:te nago Godoko hibima: da:midina,
ebete ba:bi tawakalubi natamo dito
ikanamiya,

iba:te naeno gugudima: keda:hanama:.” ✧

¹⁴ Numa:la:, ba:moi ebene badininipala
tawakaluba:te hopo habalo bemedehona,
ba:be mabuma: Ya:suti ebene ubilo hopo
haboeno eta lumagima: eda:te ba:moe hopamo
ba:bo pehawakaluya: tawakalubino hiya:hiya:
temeteme ba:gala modoboha: komo hidamo
kopiya:tawahama:. Kalakala konomola, ebete
ebene ubi ba:ma ka:na ihatiya:, ebete ebene hoe
komodo Kubadawoeno helo kanakapumima:,
mabu dopamo tete ga:ga:nomolo ba:be dawate
hopo habanapa:tamo hoe huiya bikalamenakui,
✧ ¹⁵ iyo, puya:te emedena tetelo ibino ha:laha
komoma: da:toletolehonama:, Ya:suti ubi ba:bo
ihatiya: ba:bi tawakalubi tole komoeno helo
ipuwane kuluhukulatelema:.

✧ **2:12:** Ohale 22:22 ✧ **2:13:** Ais 8:17,18 ✧ **2:14:** 1Yon 3:8;
Haw 12:10

16 Ba:bema: Ya:sukunu ododili ipuwalo a ba:moe komo buminama:, ebete Hunu Haboeno nopopi owalubilihino A:ibalahamakono eyoni gugudi kapiya bowalubilinako.
 17 Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe hopolo puya:te Ya:sukunu ekakima: deda:hana, ebete ibino holoholonomoma: hibinomolo ediya:, iyo, eta gabote kitanuya:ha: ebete tawakalubino kuba ododili komo egebolelamete kadodoholelamema:. Numa:la:, ebete hopo lumagima: dediya:, ba:be mabuma: ebe Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino Watodawa kapiyanomoma: ba eda:na, ebete hopo habanapi malemalelo kowalubilinama: Godotamo oko modobolo owatinako. 18 Iyo, Saitanate kebe tawakalubi kuba gabamo demogabuilamenako, Ya:suku ba: modobola ibi hidamo kowalubilinama: mabu dopamo ebete hopo habalo demedenami, ebete atumu komo hiya:hiya: tetelo kuba gabamo emogabuimi komodo temeteme iya:tawanakui.

3

Ya:sukunu Helote Mosesekono Helo Na:gogolona

1 Ba:bema: naeno ekaka:la:, Godote la: pui ebena talonapima: eda:hama: nago da:ka:lamiya:la, wadiyala la: Ya:sukunu komo hidamo nemalagidolala:. Ale kebe tabo komokomo Godokono hibi iya:tulame komoma: da:midilinama:, Ya:suti ba:bi tabo aeno tepo ipuwalo na:kodakoduilamena. Iyo, ebe ba: Godote a kowalubima: da:poemiya: ba:be

dawala, mabu ebete ebeno hawi ikame komodo aeno kuba ododili komo egebolea:menako, dopamo Godotamo hawa:goeno ikamehopino Watodawate a Yunapi keba ka:na kowalubinakui ba:ba ka:na. ✧ ² Ba: hibila, pote ba:be hido oko kowatima: ebe da:lawiya:, Ya:suti ba:be Kodawoeno hiliyonomo ubi komamo a:papamiwatuya:, dopamo Mosesete Godokono tawakalubi hiliyonomo kowalubilinama: ebetamo hibi oko dowatinami ba:ba ka:na.

³ Numa:la:, eta lumagiti hido genama detemene, tawakaluba:te umiti ba:be genama muluma: a:kaga:lamena:, huiyatiya iba:te genama etedawa kapiya muludawama: koka:mima:na:. Ba:bema: hibila, Ya:suti Godokono hidonomo genama etedawama: ba eda:na, wadiyala ale ebe hunamo kadipatiya:, huiyatiya ale Moseseko hunamo a:kadipata:ma: mabu ebete Godokono genama ketiya:ha:, ao, ba:be genamalo demedena ba:bi badininipala ipuwalo ebe etama: eda:na. ⁴ Ba:gala ba:moe eta komo a iya:tawahala, kebe hiya:hiya: genamate da:pola:na, ibino hiya:hiya: etemotehopi atumu ba:kapola:na, iyo, eta kapiyate ha:kiya kuluhukuya:ha:. Ba: ba:ba ka:na ba:moe hopolo da:pola:na ba:bi ilina hiliyonomo atumu iba:te ha:kiya ibino ubilo kikulihuya:ha:, huiyatiya Godote ba:bi ilina ebeno ubilo ododiliya:.

⁵ Ba: hibila, Godokono genamanapi ipuwalo Moseseko ba: hido okodawa etala, iyo, ebete Godokono hiliyonomo ubi komamo na:papamiwatanami. Ba:be mabuma: Godote

✧ **3:1:** Yun 4:14; 7:26; Nabas 12:7

galane tetelo hopo habanapa:tamo kebe hidohido tabo dolamagimini, Mosesete ebenu oko ipuwalo ba:bi komokomo dopamo a:hawakalilamenakui.
 ✧ ⁶ Huiyatiya genama etedawa Ya:sukunu komo hiya:la. Ebe ba: genama Namutudawoenu Gudula, ba:bema: puya:te ebenu genamalo oko dowatina, ebete ba:bi okopi hiliyonomoenu Watodawama: eda:na, iyo, ebete ba:be komodo ebenu Nabiwino ubi komamo hibilo papamiwatanako. Ba:bema: ba:moe ko komo numa:la:, keba tetelo a hibima: midipa:te aenu hido huiya lawema: uliholo demedehonama: ba:gala ale komopino mauba komoma: tolehenokodakodalo da:la:mota:hanama:, ba:ba tetelo a ba: Godokono hido genamama: beda:hanama:.

Hibima: Midiha:pa:te Godogodone Hido Huiya Laweha: Komo

⁷⁻⁸ Ba:be mabuma: Godokono Gobogobote ebenu Bukalo ba:ma ka:na goena,
 “La:enu iniwala:te dito hopolo
 na Godotamo papamila:ha ubiha:ma:
 eda:huya,
 iyo, iba:te natamo wato kodakodahibima: ba
 eda:ha,
 nale ibino katenenu ubi komo iba:tamo ikalame-
 henu
 iba:te ba:bo ga:luya: na hibi Godoha:
 La: huiyatiya naenu tabo ka:lo hegelalo dulima,
 iba:te dopamo keba ka:na kewageliya:,
 la: ba:ba ka:na akewagela:la:. ✧
⁹ A:iye! Na Godote 40 gogolo

✧ 3:5: Nabas 12:7 ✧ 3:7-8: Ikuli 17:7; Nabas 20:2-5; Ohale 95:7-11

- ibi kebe komamo kowalubilinakuimo,
 iba:te ba:bi hido komokomo ulamenakuya;
 huiyatiya keba tetelo
 nale ibino kuba ukui komamo papamiwata-
 heno
 iba:te ba:bo ga:luya: na hibi Godoha!
- 10 Ba:ba tetelo nale ba:bi tawakaluba:tamo
 maubate na:goiya:mo,
 ‘Iba:te na hibilo kata:mahenenaha;
 iyo, ibi ubihinola
 naeno Tutumu Tabamo kopa-
 pamila:halema:’
- 11 Ba:bema: naeno mauba ipuwalo
 hibi tabonomo ba:ma ka:na goiya:mo,
 ‘Nale iba:tamo kebe hopo ikalamema:
 dopamo demalagidoluya:mo,
 na ukui hiya:ma: miditi,
 ba:bene emedena emedena tetelo
 iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo
 a:kana:pa:la:hamena:!’ ” ✧
- 12 Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaki,
 la: hidamo! Modoboha: la: ipuwalo etate
 ebena tepo ipuwalo kuba ukui emalagidolo
 ba tupuimi Hibi Ka:ka:dawa Godokono ubi
 komamo papamiwataha:ma: eda:te ebegodone
 dohobigamene. 13 Wadiyala la: huiyatiya
 hiliyonomo hegelalo la:eno hibima: midi ipuwalo
 etapa:te etapi nowalubihuinakuya:la:, la: ipuwalo
 etate kuba ododi komoeno ha:da amiho komamo
 gate Godotamo wato kodakodama: eda:kapoma:.
 Ba: hibila, Godote ebena Bukalo da:goena
 lumagiti ka:lo hegelalo ebena tabo kulima:,

✧ 3:11: Nabas 14:21-23

ba:be taboeno ipuwa a hiliyonomo mabuma: itana. ¹⁴ La: numa:la:, a kebe hibima: midi komo tupuimi mabuni da:lawiya:ma:, ale ba:be atu komo ipuwalo kodakodalo ba la:mota:hana kuititi hapuamo da:nikulima:, ba:be mabuma: Kelisote a hiliyonomo eba:go kapimilo oko owatipima: koka:mima:ne.

¹⁵ Iyo, ba:moe mabuma: Godokono Buka tabote ba:ma ka:na goena,

“La:eno iniwala:te Godotamo wato kodako-dahibima: ba eda:ha,

ebetamo papamila:ha ubiha:ma: eda:huya.

La: huiyatiya ebeno tabo ka:lo hegelalo dulima, iba:te dopamo keba ka:na kewageliya,

la: ba:ba ka:na akewagela:la.” ✧

¹⁶ Ba:bema: Godokono tabo ulihote huiyatiya ebetamo kopapamila:hama: ubiha:ma: deda:huya:, ba:bi tawakalubi hiliyonomo puya:tela:ka:? Ibi ba: Mosesete Isipiti hopone Godokono heloamo duluhukulateliya: ba:bi tawakalubila. ✧

¹⁷ Ba:gala 40 gogolo Godote puya:tamo da:maubanami, ibi puya:tela:ka:? Ibi ba: puya:te dito hopolo ebetamo kuba komokomo dododilinakui ba:bi tawakalubila, iyo, ba:ba:te ba:bolo ba:bema: ha:lahuya:. ✧

¹⁸ Ba:gala Godote hido hopo ikalamema: puya:tamo hibi tabonomo da:goiya:, ibi puya:tela:ka:? Ba:gala ebete ukui hiya:ma: miditi ba:be Hawela Ami Hopo emedena tetelo ikalameha:ma: da:goiya:, ba:be tabo ebete puino komoma: ka:goiya:? Numa:la:, ibi ba: puya:te ebetamo papamila:ha

✧ 3:15: Yun 3:7-8 ✧ 3:16: Nabas 14:1-35 ✧ 3:17: 1Kol 10:10

ubiha:ma: deda:huya: ba:bi tawakalubila.
¹⁹ Ba:bema: ale ba:moe ko komo hibilo umima:,
 ba:bi tawakalubino hibima: midiha: mabuma:
 iba:te Godokono hido hopamo kona:pa:la:hama:
 kamodobuya:ha:.

4

*Godote Hido Hawela Ami Hopo Ebeno
 Tawakalubi Mabuma: Da:hiduimiya:*

¹ Ba:bema: numa:la:, Godote dopamo aeno iniwala:tamo kebe tabo hibilo da:goiya:, ba:be tabote ka:lo aeno komoma: bitana, iyo, ale ebeno Hido Hawela Ami Hopamo kona:pa:la:hama: ebete modobo gabo atamo ikaa:miya:. Ba:be mabuma: wadiyala aeno iniwalino komo ba emalagidolo ale tole komo lawete hidonomamo kemedenama:nema:, la: ipuwalo etate ba:be Hido Hawela Ami Hopamo na:pa:gama: hibo gabo ududikapoma:.

² Ba: hibila, a ba:ma tetelo Hido Tabo keba ka:na kulihuya:ma:, aeno iniwala:te ba: atumu dopamo Godokono tabo ulihuya:, huiyatiya ibino tabo uliho tetelo iba:te hido komo ebegodolo kumiya:ha: mabu ebeno tabo hibima: midi komodo kalawiya:ha:.

³ Huiyatiya ba:ma tetelo a puya:te Godoko hibima: da:midinama: aeno komo eba ka:naha:, mabu a ebeno Hido Hawela Ami Hopamo hibinomolo kona:pa:la:hama:nema:, ebete atamo hibinomo tabo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na.

Ba: hibila, Godote ebeno hawela ami komoma: ba:gala aeno iniwalino komoma: ba:moe tabo dopamo a:goiya:,

“Naeno mauba ipuwalo

hibi tabonomo ba:ma ka:na goiya:mo,
 ‘Nale iba:tamo kebe hopo ikalamema:
 dopamo demalagidoluya:mo,
 na ukui hiya:ma: miditi
 ba:bene emedena emedena tetelo
 iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo
 a:kana:pa:la:hamena:!’ ”

Numa:la:, Godote ba:moe tabo goeheno, dopamo ebete alomo ba:gala hopo haba konomo ya:lo tetenomolo ododiliti, ba:be oko owati komo sa:ba:ni hegela tetelo da:wibuimiya: hawela ba:bo amitiya: ✧ ⁴ Iyo, ba: hibila, Godokono Buka taboeno komokomo hiliyonomo ipuwalo sa:ba:ni hegeloeno komoma: eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote ebene oko hiliyonomo hawaminalete sa:ba:ni hegela tetelo hawela bamitiya:” ✧ ⁵ Ba:bene ale ba:moe komo umima:, Godokono Bukalo ebene hawela ami komoma: eta tabote ba:ma ka:na kaitana, “Emedena emedena tetelo iba:te naeno Hido Hawela Ami Hopamo a:kana:pa:la:hamena:.” ✧

⁶ Numa:la:, dopamo tetelo puya:te Godokono Hido Tabo dulihuya:, iba:te hibima: midihino ebene tabamo kapapamila:haliya:ha:, ba:bema: iba:te ibino hido tete otate ebene hawela ami komamo kana:pa:la:huya:ha:. Huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo gigihote a:hiya:midalo itana komopa:te ba:be atu hawela ami komamo hibima: midi komodo kona:pa:la:hama:. ⁷ Ba:moe komo ba: ba:ma ka:nala, komo gogo hiliyonomate da:petolamiya: Godote dopo tawakalubino hido tete ota komo ba emalagidolonape, ebete

✧ **4:3:** Ohale 95:11; Yun 3:11 ✧ **4:4:** Tup Mabu 2:2 ✧ **4:5:** Ohale 95:11

komo tawakalubi mabuma: gala eta hegela bekaiahitiya:, ba:be hegela ebete ka:lo hegelama: goena. Ba: hibila, ebena Bukalo kebe tabote ba:be eta hegeloeno komo da:hawakalimina ale dopamo umima:, iyo, Godote ba:be tabo Da:ibidiko ipuwado ba:ma ka:na goiya;

“La: huiyatiya ka:lo hegelalo Godokono tabo dulima,
 ebetamo wato kodakodahibima:
 akeda:hala!” ✧

⁸ Ba:bema: numa:la:, puya:te Godokono dopo tabo dulihuya:, ebena okodawa Yosuwate ibi hibi hawela ami komamo na:magataliya:tale, Godote galane tetelo eta hido hegeloeno komoma: Da:ibidigodone ba:ka:goiya:na:. ✧ ⁹ Ba:be

mabuma: a ba:moe komo iya:tawahala, eta hibi hawela ami komote Godogodolo bitana ebete ebena tawakaluba:tamo kikalamema:, iyo, ebete sa:ba:ni hegelalo ebena oko owati komone hawela keba ka:na kamitiya:, ale ba:ba ka:na ba:be atu hawela ami ipuwamo kona:pa:la:hama:nema:.

¹⁰ Ba:bema: hibila, kebe lumagiti Godokono hibi Hawela Ami Hopamo da:na:pa:gamene, ebete ebena oko owati komone hawela ba:bo konamima:ne, Godote dopamo ebena oko owati komone hawela keba ka:na kamitiya: ba:ba ka:na. ✧ ¹¹ Ba:bema:

wadiyala a hibima: midipa:te oko owati ipuwalo helonomoma: keda:hama:nema:, ale ba:be Hawela Ami Hopamo hibilo kona:pa:la:hama:, mabu puya:te Godokono tabo dopamo dulihuya:, iba:te ibino hibima: midiha: komodo hibo gabo

✧ **4:7:** Ohale 95:7-8 ✧ **4:8:** Tutumu 31:7; Yos 22:4 ✧ **4:10:**

Yun 4:4

keba ka:na ka:nududiya:, a hiliyonomo ipuwalo eta kapiyate ba:ba ka:na nega modoboha:.

¹² Ba:moe komo ba: hibila, Godokono tabote ba ka:ka:na tawakalubino tepo ipuwalo oko helonomamo owatina, gihanomo kiyokiyo gili keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na, iyo, ebene gihate komo hiliyonomo alaholoho gilino giha na:gogolena. Ba:bema: Godokono tabote lumagino ukui mabamo a:pa:ganomo a:pa:ganako, ba:be lumagino tepo ipuwoeno ukui ba:gala gobogoboeno ukui hidonomamo kanagilamelemema:. Iyo, ba: hibila, tawakaluba:godolo da:pola:na, Godote ba:bi tepo ipuwoeno ubi komo ba:gala emalagidolo komo ebene tabamo ba anagilamelelame, ba:bi hiya:hiya: komo hiliyonomo ba:bo hawakalilamenako. ☆ ¹³ Ba:bema: numa:la:, Godote hiya:hiya: hiliyonomo komo ba iya:tawa, tawakaluba:te ebegodone eta komo ugumui modoboha:, iyo, hopo haba konomolo ba:gala alomo hunulu da:pola:na ebete ba:bi komokomo hiliyonomo ebene baida:mo hibinomolo nulamena. Ba:moe mabuma: galane tetelo a hiliyonomate aeno ododili komo ipuwalo eta kapiya komo ugumui gabo umihino Godokono holoholo hapuamo ba:ba ka:na da:nikulima:, ebete ha:kiya aeno komo ba anagilamelea:me, ale aeno kuba ododili huiya uwate ipuwalo ale ebe duhimima: eta tabo ga:lama: a:kamodobama:.

Ya:suti A Mabuma: Godotamo Hawa:goeno Ikamehopino Hununomo Watodawama: Deda:na

☆ **4:12:** Epe 6:17; Haw 1:16; 19:13-15

14 Ba:moe ba:be mabuma: ale tawakaluba:tamo kebe hibima: midi komo ka:hawakaliminakoma:, wadiyala a ba:be komo kodakodanomolo katila:nama:nema:, mabu Ya:suti a mabuma: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino Hununomo Watodawama: eda:na, iyo, ebe Godokono Guduma: ba eda:na Godokono holoholo hapuamo a:nuluhukuya: emedena emedena tetelo a kowalubinama: ✧ 15 Ba:bema: a mabuma: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Watodawama: deda:na, dopamo ebete hopo habalo ba emedena Saitanate komo hiliyonomo tetelo ebetamo hiya:hiya: kuba emogabuimi gabodo penakui, atamo keba ka:na ka:penako ba:ba ka:na. Ba:hibila, Ya:suti ba:be komone aeno apeno hiya:hiya: heloha: komo ba iya:tawana, ba:be mabuma: ebete a na:malemalea:tena. Ba:bema: numa:la:, ale aeno heloamo kuba gabamo emogabuimi komone alahutiho kamodobonaha:, huiyatiya kalakala konomola, Ya:suti a owalubi modobola, mabu dopamo ebete Saitanatamo papamiwataheno eta kapiya tetelo eta kuba kododiya:ha: ✧ 16 Ba:moe ba:be mabuma: wadiyala ale Godokono Ko Gawadalagi luta baha:mo toleheno konikulima:nema: aeno kuba ododili mabuma: ebena malemale ale ba:bo konelawema:. Iyo, hibila, a ha:kiya a owalubima: modoboha:ma: ba eda:hana, huiyatiya ebena malemale komote modobolo itana aeno kuba ododili komo hiliyonomo kegebolea:mema: ✧

5

Ya:suti Godotamo Hawa:goeno Ikamehopino

✧ 4:14: Yun 3:1; 10:23 ✧ 4:16: Yun 10:19

*Hununomo Watodawama: Ba Eda:na Ebete
Dopamo Duluhukuya: Ba:be Eta Watodawa
Mekisadekako Huiyala*

¹ La: iya:tawahala, Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo ebete kebe dubu ibino Hununomo Watodawama: keda:ma: da:lawemene, ba:be dawate tawakalubino kuba ododili mabuma: Godokono oko owati ipuwalo hawa:goeno ilina ba:gala malemale ilina ebetamo kikamehoma:ne. ² Ba:bema: numa:la:, ba:be dubu ba: modobola komopino kuba ododili mabuma: maubaheno Godokono malemale iba:tamo kohawakalimima:ne, mabu ebete ibino heloha: komo iya:tawanomola. Iyo, iba:te Godokono hibi komo iya:tawaha:ma: ba eda:hana hiliyonomo tetelo hibo gabo dududinaka, komo tetelo Godoko kalakaluimima: ebete atumu heloha:ma: keda:nako. ³ Ba:moe mabuma: ebete kebe hiya:hiya: tetelo hawa:goeno ilina Godotamo komopino kuba ododili mabuma: dikamehonakomene, ba:be atu tetelo ebete ebenu kuba ododili mabuma: ba:kaikamehonakomene.
☆

⁴ Ba: hibila, Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo eta dubuti ebe ha:kiya ebe hunamo adipatelo Hununomo Watodawama: eda: haba a:kalawa:mene. Ao, Godote ha:kiya ebenu ubilo ba:be dubu kolawema:ne, ebete dopamo

☆ **5:3:** Hawi 9:7; 16:6

A:loniko keba ka:na ka:lawiya: ba:ba ka:na.* ☆

⁵ Ba:bema: Kelisote ba: atumu, ba:be Hununomo Watodawama: eda: haba lawema: ebe ha:kiya ebe hunamo kadipatiya:ha. Ao, Godote huiyatiya ebe ba awagamina ebetamo tabo ba:ma ka:na goiya:, “Ama: ba: naeno Gudulata,

ka:lo na ba: amia:no Nabiwima: eda:mo.”

⁶ Ba:bene Godote ebena Bukalo ebena komo gala ba:ma ka:na kahawakalimiya:,

“Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikaname-honedawama: beda:namena:ta,

Mekisadekate† dopamo naeno okodawama:

keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na.” ☆

⁷ Numa:la, Ya:suti hopo habalo ba emedena ebe iya:tawuya: Godokono helo modobola hoe temeteme ipuwalo ebena ka:ka: komula:mema:,

* **5:4:** Buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Mosesete Yu tawakalubi Isipiti hopone da:magataliya:, ba:ba tetelo Godote tawakalubino kuba ododili mabuma: Libai gu dubu buwatiya:, iba:te ebetamo hawa:goeno ilina ikamehopima: keda:hanama:. Ba:bene ba:bi Libai gu dubu hiliyonomo ipuwalo ebete Mosesekono naniwi A:loniko kapiya belawiya:, ebete ba:bi okopino Hununomo Watodawama: keda:nama:, iyo, ebete ba:be oko habalo dopo lumagima: ediya:. ☆ **5:4:** Ikuli 28:1

† **5:6:** Buka ka:lamiholewawa, ama: Mekisadekakono komo hidamo iya:tawama: dewagelemana:, wadiyala ama: Tupuilamehole Mabu Buka 14:17-24 numiya:. Ba:bolo ama: ba:moe ko komo kumima:na:ta, Godote A:loniko ebena hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: keda:ma: ebe laweheno, ya:lo tetenomolo ba:moe eta dubu Mekisadekate nemedenami, iyo, ebete Yu tawakalubino iniwa A:ibalahamako tetelo ebetamo du-luhukuya:, Godote ebe ebena hawa:goeno ikamehodawa etama: ba:bo ka:miya:. ☆ **5:6:** Ohale 110:4; Yun 6:20; 7:1

ba:bema: ebete ihi baida:go ebenu tabo madodo hunamo adipatelo Godoko ba:bo toemehuya:. Ba:ba tetelo Godote ebenu toetoe tabo uliti ebe hibilo owalubiya:, mabu Ya:sukunu emede ipuwalo ebete ubi bihatenami ebe ha:kiya ebe hopamo ba ihate huiyatiya ebenu Nabiwi hunamo kadipatema: ✧ ⁸ Ba: hibila, Ya:suti Godokono Guduma: ba eda:na huiyatiya koko temeteme iya:tawuya:, iyo, ebete ebenu temeteme komone hidohido ukui ba:bo uwatiya: ebenu Nabiwino ubi komamo hibinomolo kopapamiwatama:.
⁹ Ba:bene ebete ebenu Nabiwino ubi komo hiliyonomo da:hawaminaliya:, ba:ba tetelo ebete hidonomoma: ba eda:na Nabiwino ubi komamo da:papamila:halena ba:bi tawakalubino ka:ka:mula:lélame komoeno mabuma: ba:bo ediya:,
¹⁰ ba:gala ba:be atu tetelo Godote ebe ebenu hawa:goeno ilina ikamehopino Hununomo Watodawama: ka:miya:, ebete Mekisadekako dopamo keba ka:na ka:ka:miya: ba:ba ka:na.

*Godokono Taboeno Ipuwa Iya:tawa Komodo
 Hidamo Apepeho Komo*

¹¹ Ba: hibila, nale la: ba:moe ko komo kiya:tulamema: komo hiliyonomo tabo komate nagodolo ba:pola:na, huiyatiya ba:ma tetelo modoboha:, mabu la: hegabe gugudi huiyama: eda:hanamata. ¹² A:iye! La: Godokono tabo hibima: da:miדיya:ma, ba:ba tetene tupuimiti tete ga:ga:nomo a:petuya:, la: huiyatiya ebenu taboeno hiya:hiya: iya:tulame iya:tawa komodo hibilo kapepehonamiha:. Ba:be mabuma: la:

✧ 5:7: Mat 26:36-46; Pil 2:6-8

modoboha: ba:ma tetelo komo hibima: midipino iya:tulamepima: eda:ha, iyo, etate la: hibima: midi komoeno dopo iya:tulame komokomo gala na:kiya:tulama:mena:ta la:le gudikapoma:. Ba:bema: la: ba: a:lia:li gugudi keba ka:nala:ka: ba:bakoma: eda:hanamata, mabu menokoba:te iba:tamo nono kapiya bikalamenaka, iba:tamo hibi baa: ikalame gabote kitanaha. ✧ ¹³ Numa:la:, ba:bako a:lia:li guduino iya:tawate deha:potoma: ba eda:na, ebe modoboha: Godokono tuputupu taboeno ipuwa hibilo lawete hido ododi komo ba:gala kuba ododi komo kanagilamema:, ¹⁴ huiyatiya puya:te hibima: midi ipuwado apepehote hegehege gugudima: eda:ha komo ya:lo da:miya:puya:, ba:bi tawakaluba:te hibi baa: naha modobola. Iyo, iba:te hibi baa: naha komodo hidohido ukui ya:lo uwatiya:, iba:te hidohido komo ba ododili ibino emede ipuwalo hido komo ba:gala kuba komo hidamo kanagilamenakoma:.

6

Hibima: Midi Ipuwane Gudi Komo

¹ Ba:bema: wadiyala ale aeno ubi ba:ma ka:na kihatema:nema:, aeno hibima: midi komo ipuwalo ale hidohido apepeho tawakalubino iya:tulame komokomo hibilo kuwatema:, iyo, ale ba:ma tetelo hibima: midi komoeno dopo iya:tulame tabo komokomo konomamo gala a:kemalagidola:ma:. Ba: hibila, la: ba:bi dopo komokomo ya:lo iya:tawahuya:mata, ba:ma ka:na puya:te ibi ha:kiya ibino heloamo

✧ 5:12: 1Kol 3:1-3

Godoko kalakaluimima: oko dowatina, ba:ba:te ibino ododili komone ohobila:hate Godokono ododi komo kapiya hibima: na:mida:mena:.
² Ba:gala eta dopo iya:tulame komo ba:ma ka:na bitana, puya:te ibino hibima: midi komo hawakalimilo Godogodone helo lawema: dewagelena, ba:ba:te beyamo wadulatele komamo ibino ape ukulatele komopa:te kokoto iba:tamo nemowatilama:mena:.
 Ba:gala eta dopo iya:tulame komo ba:ma ka:nala, ha:lahapi hiliyonomate ka:ka:mo gala da:kamahila:halemena:, Godote ibino komo anagilamelelamete iba:tamo emedena teteno modobo huiya ba:bo kikalamema:ne. ³ Ba:bema: numa:la:, ba:moi dopo komokomo nale la: gala a:kiya:tulama:mata, huiyatiya Godokono ubi komo atamo keba ka:na kitana, ale ba: ba:ba ka:na komo uli iya:tulame komo kapimilo kuwatema:nema:.

⁴ A:iye! Puya:te ibino kuba ododili komone Godotamo ohobila:hate, ba:bene ibino hibima: midi komone da:negudimina:, iba:te hibima: midi komamo gala keba ka:na na:kohobila:hamena?: Gabo puliyala, kitanaha:, mabu dopamo iba:te Godokono alo ipuwalo ba emedena, ebegodone duluhukuya: ba:be dito ikame komo lawete hido golanomoma: ba:bo ga:luya:. Iyo, Godokono Gobogobote iba:tamo da:piya:, ba:ba tetene tupuim-iti ebete ibi ba:gala komo hibima: midipi ibi hiliyonomo ipuwalo oko ba owatina, ⁵ iba:te Godokono Ko Gawadalagima: eda: komoeno helo duminakui ba:gala ebeno tabo dulihanakui ba:bi komokomo golanomoma: ba:bo ga:lanakuya:.

⁶ Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo iba:te ibino hibima: midi komone ba nigudi Godokono Gudu gunima:mo dito ihitiya:. A:iye! Ba:moe ba:be komodo iba:te ebetamo hilopo hawakala ba ikame komopa:te ebe ba: dito iduduputimitiya:, dopamo komo kubapa:te ebe keha pihigamo pihomotelo hilopo keba ka:na kikamiya: ba:ba ka:na. ✧

⁷ Numa:la:, Godokono hido owalubi komodo wegolate hopo habamo onako, ba:be mabuma: kebe pali hakalo hidohido naha ilinate dapepehomena:, ebete ba:be haka hidonomoma: ko-goema:ne. ⁸ Huiyatiya kebe hakalo naha ilinate apepehoheno kuba hemo ba:gala olagopi ilina ha:kiya ebe ipuwane dikulimina:, tete tatalila Godote ba:be haka kubanomoma: goelo koa:mo dito kemadomema:ne. ✧

⁹ Naeno hidohido hibima: midipi mabuluba:la:, nale ba:moe helodopo tabo la:tamo ba olamagita, huiyatiya na iya:tawala la:eno ka:ka: mula: komo ipuwado la: kuba haka keba ka:nala:ka: eba ka:naha:, ba:bema: Godokono owalubi komote la:godolo itananako. ¹⁰ Iyo, Godoko ba: tawakalubino komo tuputupu gabodo danagilamelelamenako ba:be dawala, ba:bema: la: dopamo ebe mabuma: oko ba owatina ebeno komo tawakaluba:tamo malemale hawakalimi komodo kebe hido komokomo kododilionakuima, ebete ba:bi komo dito a:kadodola:mene. Ba: hibila, la: ba:ma tetelo atu hidonomo oko bekaowatinamata, ✧ ¹¹ ba:bema: la: mabuma: naeno ubi konomote ba:ma ka:na bitana, la: hiliyonomate hibima: midi

✧ **6:6:** Ma:t 12:31; Yun 10:26-27; 1Yon 5:16 ✧ **6:8:** Tup Mabu 3:17-18 ✧ **6:10:** Yun 10:32-34

komodo kuititi teta:mo atu oko helonomamo na:kowatiniya:la:. Ba: ba:moe gabodo la: hido huiya lawema: da:latiminama, ba:be komote la:tamo hibilo kopema:ne. ¹² Ba:bema: na ubihinola la: oko owati ipuwalo heloha:ma: eda:ha, huiyatiya na ubila puya:te ibino hibima: midi komo Ya:sutamo dihatena, la: ba:bi tawakalubi ba ibamilatelena, la: la:eno hibima: midi mabuma: temeteme uwate ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:. Iyo, ba: ba:ba ka:na Godote kebe hido huiya la:tamo ikalamema: dopamo hibilo da:goiya:, la: ba:be huiya hibinomolo konelawema:nemata.

*Godote Kebe Komo Ododima: Da:goemene
Ba:be Komo Hibilo Kododima:ne*

¹³ Numa:la:, Godote A:ibalahamako kowalubima: ebetamo hibilo da:goiya:, ba:ba tetelo ebena tabo kokodakoduimima: ebete ebena mahilo ka:miti ba:bo goiya:, iyo, ebete hopo lumagino mahilo ka:mihino ebena mahilonomo beka:miya: mabu ebena helote tawakalubi hiliyonomoeno hiya:hiya: helo na:gogolena. ¹⁴ Ba:bene A:ibalahamate Godokono tabo ba:ma ka:na duliya:, “Nale ama: ba owalubina amia:no galanepi konomamo kohiliyuilamema:nemo,” ☆ ¹⁵ ba:ba tetene tupuimiti ebete ba:be hido komo umima: hibima: midi ipuwalo tete ga:ga:nomolo kalakalago latiminami. Ba:be mabuma: Godokono hido tetenomolo A:ibalahamate ebena hido owalubi komo hibilo umiya:.

☆ **6:14:** Tup Mabu 22:16-17

16 Iyo, a iya:tawahala, hopo habanapino olowabeletihui ipuwalo etate tabo ba goita, ebena tabo kodakoduimima: eta kodawoeno mahilo da:ka:mimini, ba:ba tetelo ulihopa:te ebena tabo hibima: miditi, ba:bene ibino olowabeletihui komote ba: dito kowiboma:ne. 17 Ba:bema: numa:la:, Godote hopo habanapino ododi komo ba emalagidolo, ebete a hibima: midipi owalubima: ebena nopo da:hawakalimiya:, ba:ba tetelo ebete ebena tabo kodakoduimima: ebena mahilo ka:miti ba:bo goiya:. Ba:be mabuma: a ba:moe komo iya:tawahanomola, Godote ba:be nopoeno hido owalubi komo atamo hibilo kikaa:mema: ebena ukui galane hiya:ma: a:kamida:mene. 18 Iyo, Godoko ha:da amihodawaha:, ba:bema: keba tetelo ebete eta komo ododima: tabo hibilo da:goemene, ebete ebena ukui hiya:ma: midihino ba:be komo kododima:ne, ba:gala keba tetelo ebete tabo ba goita ebena mahilo da:ka:mimini, ebete ba:be tabo atumu a:kadikanala:mene. Ba:bene Godokono hibi tabo mabuma: ba:gala ebena tabo kodakoduimima: ebena mahilo ka:mi mabuma:, a puya:te aeno ka:ka: mula: komo lawema: kuba ododili ipuwane ebetamo dalahutihuya:ma:, ale ebena tabo hibima: ba midina helo ba:bo lawenakoma:, ale aeno hibi ka:ka: lawema: uliholo kolatiminama:. ☆

19 Ba:bema: aeno uliholo latimi komote bogeno aga huiyama: ba eda:na aeno tepo ipuwoeno ukui na:kodakoduilamena, ale aeno ka:ka: mula: habane dito okoa:tekapoma:. Ba:bene Godokono Hunu Habalo da:la:na, aeno agate ba:be Adikumino Hiya: Genamoeno

☆ 6:18: Nabas 23:19

Talonanomo Habalo ba itana, ebeno halete Talonanomo Haboeno kaliko ubilido petote a kodakodalo ba:bo matuhua:mena, ba:bema: kalakala konomola, ba:be agoeno hale ba: kodakodanomola, a:kata:gala:mene. ☆ ²⁰ Iyo, dopamo Ya:suti a mabuma: Adikumi Genamoeno Talonanomo Habamo a:na:pa:guya:, ebete Godotamo hawa:goeno ikameho komodo aeno kuba ododili komo konegebolea:mema:, ba:bema: hibila, ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawama: ediya: emedena emedena tetelo ba:be oko habalo kemedenama:, Mekisadekate dopamo Godokono okodawama: keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na.

7

Godotamo Hawa:goeno Ilina Ikamehodawa Mekisadekakono Komo

¹⁻² A:ibalahamako tetelo ba:moe Mekisadekate ba: Yelusalema ko haboeno Ko Gawadalagima: deda:nami ba:be dubula, ba:gala ebe ba: Hununomo Godotamo hawa:goeno ikamehodawa etala. Ba: hibila, ba:moe kodawoeno dopo mahiloeno ipuwa ba: ‘Tuputupu Emede Ko Gawadalagila,’ ba:gala ebeno eta ipuwa mahilo ba: ‘Hete Ikame Ko Gawadalagila’ mabu ebeno Yelusalema haboeno mahilo ipuwa ba: ‘Hete Ikame Ko Habala.’

Ba:bene eta tetelo A:ibalahamate netewa-netewa koko gawadubago alaholohote wato kikipo da:lawiya:, ba:ba tetelo ebete alaholoho habane gala ba kapita, Mekisadekate eba:go

☆ **6:19:** Hawi 16:2-3

palugate Godoko ba:bo pikiyamiya: ebete A:ibalahamako hidonomamo kowalubinakoma:. Ba:bene A:ibalahamate ebeno dubago alaholo komamo duwatiya:, ebete ba:bi ilina hiliyonomo anagilameholete komo ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya lawenakui, eta kapiya lawenakui, Mekisadekatamo ba:bo ikamehuya:. ✧ ³ Numa:la:, Godokono Bukalo eta tabote kitanaha: ba:moe kodawoeno komoma: a kiya:tua:mema:, ba:bema: a iya:tawaha: ebeno iniwalino komo ba:gala ebeno menoko nabiwi ibino mahilo, iyo, ebeno hawakala tete ba:gala hoe tete atumu atamo kahawakalilamenaha:. Ba: ba:ba ka:na ebe ba: Godokono Gudu huiyala, mabu emedena emedena tetelo ebete Godotamo hawa:goeno ikamehodawama: beda:namene.

⁴ Ba:bema: numa:la:, ba:moe dubu Mekisadekako ebe bada konomodawala:ka:! A Yunapi hiliyonomoeno iniwa nabiwi A:ibalahamate ba:be komo ba iya:tawa, ebete Mekisadekako kawagaminama: alaholo komamo duwatiya: ba:bi ilina hiliyonomo anagilameholete komo ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya lawenakui, eta kapiya lawenakui, ebetamo kalakalago ba:ba ka:na ikamehuya:.

⁵ Ba:gala eta komo. A Yunapi hiliyonomate A:ibalahamagodone ikuliya:ma:, huiyatiya a ipuwalo Libai gu dubate ha:kiya Godotamo hawa:goeno ikamehopima: eda:hana. Ba:bema: ibi kowalubilima: a komo Yunapa:te aeno oko huiya mani ba:gala ilina anagilameholete ta:ni komokomo ipuwane eta kapiya ba:lawema:,

✧ **7:1-2:** Tup Mabu 14:17-20

eta kapiya ba:lawema:, iba:tamo dito ikalamehokenakoma:, mabu Godokono Tutumu Tabote ba:be komo kododima: a biya:tua:mena. ✧

⁶ Ba:bema: numa:la:, Mekisadekako Libai gudawama: keda:namiha:, huiyatiya Libai gunapino iniwa A:ibalahamate ebena ilina hiliyonomo anagilameholete Mekisadekako kawagaminama: ebena komo ebetamo dito ikamehuya:, ba:bene ba:ba tetelo Mekisadekate Godoko bikiyamiya: ebete A:ibalahamako kowalubinakoma:. Iyo, ba:moe A:ibalahamako ba: Godote dopamo ebe kowalubima: potamo hibilo da:goiya: ba:be ko dubula, ⁷ huiyatiya Mekisadekate A:ibalahamako mabuma: Godoko da:kiyamiya:, a ba:moe komone niya:tawahanama: ba:moe eta dubuino helote A:ibalahamakono helo hibinomolo na:gogolona.

⁸ Ba: hibila, Libai gunapa:te Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopima: deda:hana, ba:bema: a komo Yunapa:te aeno oko huiya mani ba:gala ilina anagilameholete ibino komokomo iba:tamo dito bikalamehokenakoma:. Huiyatiya numa:la:, Godokono umi ipuwalo ba:bi Libai gu okopa:te kokopima: hibilo keda:hanaha: mabu ibi hiliyonomate koha:lahama:na:, ebena Bukate huiyatiya Mekisadekakono komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebete ko dawanomoma: ba eda:na ebena ka:ka: komote kawibonaha:. Iyo, A:ibalahamate ba:moe komo ba iya:tawa Mekisadekako kawagaminama: ebena komo ilina ebetamo ba: dito ikamehuya:. ⁹ Ba:bema: diyala, lumagiti ba:be komo ba emalagidolo

✧ 7:5: Nabas 18:21

ba:ma ka:na da: goemene, Libai gupa:te
 ibino iniwa nabiwi A:ibalahamako ipuwado
 Mekisadekako atumu a:kawagaminuya:. Iyo, ba:
 hibila, A:ibalahamate ebena ilina hiliyonomo
 anagilamehole tetelo Mekisadekakono komo
 ebetamo dikamehuya:, ba:be atu tetelo Libai
 gunapa:te ibino iniwagodne ilina ba: atumu
 kikamehuya:. ¹⁰ Ba:bema: numa:la:, Libaiko hopo
 habamo hawakalaheno, dopamo ebete ebena
 iniwoeno ape ipuwalo ba emedena, ba:ba tetelo
 A:ibalahamate Mekisadekakoba: daluguya:,
 Libaiti ba:be kodawa ebena iniwa nabiwa:go
 kapimilo ba:bo awagaminuya:.

Ya:suti Mekisadekako Huiyama: Eda:na

¹¹ Ba:gala eta komo. Godote ebena Yunapi
 ipuwalo Libai gu dubu ebetamo hawa:goeno
 ilina ikamehoma: ibi kapiya duwatiya:, ba:be
 atu tetelo ebete Yunapa:tamo ebena komo
 hiliyonomo Tutumu Tabo ikalamiya: iba:te
 hidamo kemedinama:. Ba:bema: Libai gu
 okopino hawa:goeno ilina ikameho ipuwado
 tawakaluba:te hidohidonomoma: neda:huya:tale,
 Godote ebena eta hiya:nomo hawa:goeno ilina
 ikamehodawa ba:ka:adipatiya:na:. Huiyatiya
 Godokono ubilo eta dawate hibilo uluhukuya:,

ba:be dawa ba: A:lonigodone* da:pikuliya: ba:bi Libai gu okopi huiyaha:, ao, ebe hiya:nomo okodawama: eda:na, Mekisadekate dopamo keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na. ¹² Ba:bema: keba tetelo Godote ebetamo hawa:goeno ilina ikamehoma: pakala okopino habalo uli okodawa dadipatemene, ba:be atu tetelo ebete pakala Tutumu Taboeno komokomo tama:mo miya:tete uli Tutumu Tabo ebene tawakaluba:tamo kikalamema:ne. ¹³⁻¹⁴ Numa:la:, nale aeno Kodawa Ya:sukunu komoma: olamagitamo, ebe ba: Godote dadipatiya: ba:be uli okodawala. Huiyatiya tawakalubi hiliyonomo iya:tawahala, ba:moe Ya:suku Libai gudawaha:, ebete Yuda gu ipuwane hawakaluya:, ba:gala ibi ba:moe eta komo atumu iya:tawahala, Godotamo hawa:goeno ilina ikamehoma: eta dawate Yuda gu ipuwane dopamo kuluhukuya:ha:, mabu Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebene Bukamo ba miya:te, ebete Yuda gunapi kakiyalamiya:ha: ba:bako oko kowatima: ✧

¹⁵ Ba:bema: numa:la:, nale dolamagitamo ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:na a:hawakala, Godokono eta hiya:nomo hawa:goeno ilina ikamehodawate ba: uluhukuya:, ba:be dawate

* **7:11:** Buka ka:lamihodawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Libai gunapa:te Godotamo hawa:goeno ikamehopima: ba eda:hana, ebete ibi hiliyonomo ipuwalo poko da:lawiya: ibino Hununomo Watodawama: keda:nama:, A:loniko ba: ba:be dopodawala. Ba:bema: A:lonikono gala hapuni ebene gugudi ipuwalo etate ebene nabiwino oko haba belawiya:, ba:bene ba:be dawate da:hoiya: ebene gugudi ipuwalo etate atu oko haba kalawete, ba:bene ba:be komote Ya:suku teta:mo ba:bo puluhukuya: ✧ **7:13-14:** Ais 11:1; Ma:t 2:6; Haw 5:5

Mekisadekate dopamo kebako dawama: keda:nami ba:bako dawama: keda:na. ¹⁶ Iyo, Mosesete a dopamo da:tutumua:tiya: Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te Libai gu kapiya ipuwane kopikulima:, ba:be tutumu komodo Godokono uli okodawate ebena oko haba kalawiya:ha:. Ebete huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehodawoeno haba belawiya:, mabu ebete kebe ka:ka:go emedena emedena tetelo demedenamene ba:be ka:ka:te helo ebetamo ikamiya. ¹⁷ Ba:bema: hibila, Godote ebena uli okodawoeno komoma: ebena Bukalo tabo ba:ma ka:na ihatiya:,

“Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikanamehonedawama: beda:namena:ta,

Mekisadekate dopamo naeno okodawama: keba ka:na keda:nami ba:ba ka:na.”

¹⁸⁻¹⁹ Numa:la:, Godote dopamo kebe hiya:hiya: Tutumu Tabo Moseseko ipuwado a Yunapa:tamo dikaa:miya:, ba:bi Tutumate kamodobonamiha: tawakalubi Godokono tuputupupinomoma: komidilinama:. Ba:be mabuma: ebetamo hawa:goeno ilina ikamehopino komoma: da:pola:nama:, ebete ba:bi pakala Tutumu tama:mo ba miya:te aeno kuba ododili komo kegebolea:mema: eta gabo ba:ma ka:na hiduimiya:, a hidonomo huiya ebegodone konomamo lawema: uliholo da:latiminama:, ale ba:be ukui komodo ebena holoholo hapuamo kalakalago pelamenakoma:. ✧

²⁰ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Dopamo tetelo Libai gu dubate Godotamo hawa:goeno

✧ 7:18-19: Yun 9:9

ilina ikamehopima: eda:hate oko tupuimihino,
 etate ibino komoma: Godokono mahilo
 kaka:miya:ha: iba:te ba:be oko ebena heloamo
 kowatihonama:. ²¹ Huiyatiya Ya:suti ebetamo
 hawa:goeno ikamehodawama: dediya:, ba:ba
 tetelo Godote ebena mahilonomo ba ka:mi
 ebetamo hibinomolo ba:ma ka:na goiya:,

“Na Kodawa Godote amia:no okoma:

naeno ukui hiya:ma: a:kamida:mo,

mabu nale naeno mahilamo

ba:moe hibinomo tabo ba: a:goemo,

‘Emedena emedena tetelo

ama: natamo hawa:goeno ilina ikaname-
 honedawama: beda:namena:ta.’” ✧

²² Ba:bema: numa:la:, Godote tawakalubino
 kuba ododili komo egebolelamema: kebe nopo
 dopamo da:tamotiya:, ba:be nopoen helote
 deha:potodopoma: eda:nami. Huiyatiya ebete
 ba:ma tetelo uli nopo da:katamotiya:, ba:be
 nopote ebena helo mahilamo duluhukuya:
 ba:be mabuma: ba:be helote konomoma:
 eda:na, iyo, a hibima: midipi ba:moe komone
 niya:tawahanama: Ya:suti a mabuma: oko
 hidonomamo nowatina. ✧

²³ Ba:gala eta komo. Dopamo Godotamo
 hawa:goeno ilina dikamehonakui ba:bi
 dubate hiliyonomoma: eda:hanama:, mabu ibi
 ipuwalo komopi da:ha:lahanakui komo uliuli
 apepeho dubate ha:lahapino oko haba ba: dito
 kuwatanakuya:. ²⁴ Huiyatiya Ya:sukunu komo
 hiya:nomola mabu ebete emedena emedena
 tetelo ba emedena, ebena hawa:goeno ikameho
 okote Godotamo a:kawibonamene, iyo, eta

✧ 7:21: Yun 5:6 ✧ 7:22: Yun 8:6; 12:24

lumagiti ebeno oko haba a:kalawenamene.
²⁵ Ba:moe mabuma: puya:te ebe ipuwado
 Godotamo da:pelamenaka, ba:bi tawakalubino
 ka:ka: komula:lalamema: Ya:sukunu helote
 modobonomoma: eda:na, mabu ebete emedena
 emedena tetelo ba emedena ibi mabuma: Godoko
 ba:toemehonakomene. ✧

²⁶ Ba:bema: kalakala konomola, ba:ma tetelo
 Ya:suku ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino
 Hununomo Watodawala, iyo, ebe ha:kiya
 aeno modoboha: komo hiliyonomo ipuwalo a
 hidonomamo owalubinako. Ba: hibila, ebete
 Godoko kalakaluimima: tuputupunomoma:
 ba eda:na, eta kuba ododi komote ebegodolo
 kitanaha:, puliyanomola. Ba:be mabuma: puya:te
 hopo habalo kuba komo dododilinaka, Godote
 Ya:suku ibi hiliyonomo ipuwane owatiya:midate
 ebe hunamo ba:bo adipatiya: ebete Hunu Habalo
 kemedenama:. ²⁷ Ba:bema: numa:la:, Ya:suti
 Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino komo
 hununomo watowatopi huiyaha:. Ba:ba:te
 ibino kuba ododili komo kegebolelamema:
 hawa:goeno ilina Godotamo dopamo ikamehote,
 ba:bene iba:te komo hawa:goeno ilina tawakalubi
 mabuma: gala a:kikamehonaka, huiyatiya
 Ya:sukunu komo hiya:nomola. Ebegodolo eta
 kuba kapiyate itanaheno, ebe ha:kiya ebeno ape
 hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo
 kapiya tetenomolo ba:bo ikamiya:, ba:bema:
 hibila, ebeno hawiti emedena emedena tetelo
 modobo oko bowatinamene. ✧ ²⁸ Ba:bema:
 ale ba:moe ko komo hidamo umima:, Godote
 atamo Moseseko ipuwado dikaa:miya: ba:bi

Tutumu Tabo komodo tete ga:ga:nomolo komo
 tuputupuha: dubate Godotamo hawa:goeno
 ikamehopino hununomo watowatopima:
 eda:hanama:. Huiyatiya galane tetelo ebete ba:bi
 Tutumu Tabo komokomo tama:mo ba miya:te
 ebeno helo mahilamo hibinomolo ba:bo goiya:,
 ebeno Gudu kapiyate ebetamo hawa:goeno
 ikameho oko habalo kemedena:. Ba: hibila,
 ba:be Guduti ba:be oko owati komo hidonomamo
 ya:lo iya:tawate emedena emedena tetelo ba:ba
 ka:na bowatinamene.

8

*Ya:suti A Mabuma: Godotamo Hawa:goeno
 Ikamehopino Hununomo Watodawama: Deda:na*

¹ Ba:bema: nale kebe tabo kolamagitamo,
 ba:moe ba: ba:be taboeno konomo ipuwala, a
 hibima: midipi mabuma: ba:bako hidonomo
 okodawate bemedena. Iyo, a mabuma:
 Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo
 Watodawama: deda:na, ba:be dawate Hunu
 Haboeno Konomo Gawadalagi Godokono tu
 hapulu bemedena. ² Numa:la:, a Yunapino
 iniwali tetelo iba:te Godoko adikumima: eta
 sipi-goegoeno tama alokoa:mida genama
 ba:bo adipatiya:, ba:bema: ibi mabuma:
 Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopa:te oko
 ba:bolo owatinama:. Huiyatiya a mabuma:
 hawa:goeno ikameho oko dowatina, ba:be
 dawate hopo habanapa:te detiya: ba:bako
 genamalo kowatinaha:, ao, ebeno oko haba ba:
 aeno Kodawate Hunu Habalo detiya:, ba:be hibi
 Adikumino Genamoeno Talonomo Habala.

³ Ba: hibila, hopo habalo Godotamo oko dopamo dowatinama:, Godote ba:bi hawa:goeno ilina ikamehopino hununomo watowatopi ibino oko habamo a:miya:tenakui, iba:te tawakalubi mabuma: hiya:hiya: dabihole ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina ebetamo dito kikamehonakoma:. Ba:be mabuma: hawa:goeno ikameho oko a mabuma: dowatina, wadiyala ba:be Kodawate eta hido komo atumu Godotamo na:kikamehamene. ⁴ Huiyatiya numa:la:, a mabuma: Hunu Habalo oko dowatina, ba:be dawate Hunu Habamo odoloheno hopo habalo nemedenatale ebete Godotamo hawa:goeno ikamehodawama: ba:ka:eda:na:, mabu ba:moe hopolo komo okopa:te ba emedehona komo hiliyonomo tetelo Godotamo malemale ilina dito ikamehonaka, Mosesete a Yunapino iniwali keba ka:na ka:tutumulateliya: ba:ba ka:na. ⁵ Ba:bema: puya:te hopo habalo oko dowatina, ba:bi dubuino oko ba: aeno Kodawate Hunu Habalo dowatina ba:be hibi okoeno go huiyala. Ba: ba:ba ka:na Mosesete Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama dadipatiya:, ba:be genamate ba: Godokono Hunu Habalo da:la:na ba:be hibi genamoeno goma: atumu keda:na. Iyo, ba:be mabuma: Mosesete ba:be genama dito hopolo ete tupuimihino, dopamo Godote ebe ba:ma ka:na kiyamiya:, “Nale naeno hibi genamoeno go ama: Sainai Hununomo Hakalo keba ka:na ka:mutuimitima, wadiyala ama:le na adikunameno genama ba ete genamoeno hiya:hiya: komo ba: ba:ba ka:na nododiliya:.” ✧

✧ **8:5:** Kol 2:17; Yun 9:23; Ikuli 25:40

6 Ba: hibila, Ya:suti hopo habanapi ba:gala Godoko ibi tetenomolo ba la:na, kebe uli nopo da:tamotiya: ba:be nopoen helote pakala nopoen helo na:gogolona, iyo, Godote ebenu uli nopodo kebe owalubi komokomo hibima: midipa:tamo ikalamema: hibilo da:goiya: ba:bi komo ba: hidohidonomola, huiyatiya pakala nopoen owalubi komote hibilo kitanamiha: Ba:bema: numa:la:, ba: ba:ba ka:na Godote ebenu uli nopodo kebe hawa:goeno ikameho oko Ya:sutamodikamiya:, ba:be okoeno helote atumu pakala nopoen okopino helo na:kagogolona.

☆ 7 Iyo, hibila, tawakalubino kuba ododili komo kegebolelamema: pakala nopoen helote modobolo nitanuya:tale, Godote galane tetelo eta nopo ba:ka:tamotiya:na:. 8 Huiyatiya ebete ebenu tawakalubino kuba ododili komokomo ba ulame, ebenu pakala nopoen komo ibi owalubilima: modoboha:ma: goelo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

“Na Kodawate goemo,

naeno Isalaela tawakalubi ba:gala Yuda tawakalubi mabuma:

tete tatalila na uli nopo kotamotema:nemo. ☆

9 Iyo, na ibino iniwali Isipiti hopone uluhukulatelete

hidonomamo da:magataliya:mo,

ba:ba tetelo nale kebe nopo iba:tamo da:tamotiya:mo,

ba:be nopoen tabamo iba:te hibilo kapapamila:haliya:ha:,

ba:bema: nale ibi dito miya:patepaliya:mo,

- ibi ha:kiya ibino ubilo hiya:hiya: kowap-
ata:lamenama:
Huiyatiya na ba:ma tetelo uli nopo da:tamotemo,
ba:moe nopoeno helote hiya:nomoma:
keda:ma:ne.
- ¹⁰ Iyo, na Kodawate goemo, tete ba: na:tatali,
na uli nopo naeno Isalaela tawakaluba:tamo
ba:ma ka:na kotamotema:nemo,
nale naeno tutumu tabo komokomoma: ibi dito
a:kakiyalama:mo,
ao, na huiyatiya ba:bi tutumu tabo ibino ukui
mabamo
ba:gala ibino tepo ipuwanomamo
komiya:telamema:nemo.
- Ba:bema: ba:moe ododi komodo
iba:te na kapiya ibino Godoma: ba
ka:namina,
nale atumu ibi naeno hibi tawakalubima:
ba:bo koka:lamima:nemo.
- ¹¹ Ba:ba tetelo ibi ipuwalo
etate ebena tamedawa ba:ma ka:na
a:kakiyama:mene,
'Wadiyala ama: Godoko amia:no Kodawama:
na:midia:.'
- Ao, etate ba:mako tabo ebena hopodalagitamo
a:kolamaga:mene,
mabu ibi ipuwalo kokopi ba:gala hegehegepi
atumu,
ibi hiliyonomate tepo ipuwoeno ukui ya:lo
a:hiduilamiya;
iba:te na ibino Kodawama: hibilo komidini-
nama:!
- ¹² Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila,
ba:ba tetelo nale ibino kuba ododili komo
egebolelamete

nale gala a:kemalagidolelama:mo.”

¹³ Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo hidamo nemalagidolala:. Godote uli nopoen komoma: tabo ba:ba ka:na dolamagiya:, ba:ba tetelo ebete dopamo da:tamotiya: ba:be nopo pakaladopoma: goiya:, ba:bema: hibila, ba:moe hopolo kebe ilinate pakaladopoma: deda:hanaka, tete tatalila ba:bi ilinoeno hido komote wibonomo wibote dito kalatidihoma:na:.

9

Pakala Nopoen Komamo Godoko Adikumi Komo

¹ Numa:la:, Godote dopamo kebe nopo da:tamotiya:, ba:be pakala nopoen kukalate na:pola:nama:, tawakaluba:te ebe adikumi genama etete ebe ba:bolo keba ka:na na:kadikuminakomena: ☆

² Ba:bene tawakaluba:te ba:bi kukalamo kopapamila:halenama: Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama ba:bo adipatiya:, ba:be genama gulu netewa habate na:pola:nama:. Ba:bene Godoko adikumima: okopa:te genamoeno dopo hapulu ditanami ba:be kaliko ubilido ba:moe genamoeno dopo habamo ba:bo na:pa:la:hanakuya:. Ba:be dopo haboeno mahilo ba: Talona Habala, ebe ipuwalo alo kapiyate ba itana patapatate atumu na:kitanami, ba:bene ba:be patapata hunulu okopa:te talona baa: Godotamo dikamehonakui ba:bi baa:te ba:bolo na:pola:nanakuya:.

☆ **9:1:** Ikuli 26:1-30; 25:23-40

³ Ba:bene genama gunomolo eta habate na:kaitanami, ebenu mahilo ba: Talonanomo Habala, ba:gala ba:be haboenu dopo hapulu eta kaliko ubiliti na:kaitanami, ba:be talona habalo talonanomo ilinate ugumuili ipuwalo hidamo kopola:nama:. ☆ ⁴ Ba:bema: ba:be Talonanomo Habalo ba:moi netewa ilinate na:pola:nama:, Godoko owatidoloenu golodo patapata ba:gala ebete dopamo da:tamotiya: ba:be nopoeni golodo Talona Bokose. Ba:bene golodo patapatoenu komo ba:ma ka:nala, koete ba:be patapata hunulu ba woe modobodawate Godoko owatidoloenu hido nibo puhulu ilina koa:mo ba:bo haminahalenakui. Ba:gala Godokono Talona Bokoseni komo ba:ma ka:nala, ba:be Bokose ipuwalo ebete kebe hanohano ilinamo aenu iniwala:tamo ebenu helo da:hawakalimiya:, ba:moi ba:bi netewa-kapiya ilinate na:kapola:nama:—ma:na mahilagoenu baa: golodo kalili, ba:gala A:lonikono komoma: ebenu kukuni huha:te ha:kiya da:pikulihuya: ba:be kuku, ba:gala Godote kebe nakola hunamo ebenu koko Tutumu Tabo da:miya:tiya: ba:bi netewa nakolala.* ⁵ Ba:bene Godokono Talona Bokose hunulu kola:mota:nama:, okopa:te netewa hiya:nomo holoholo nopopi golodo ilinamo ododiliti ba:bamo dito miya:tiya:.

☆ **9:3:** Ikuli 26:31-33 * **9:4:** Buka ka:lamiholedawa, ama: ubi dihatemena: ba:moi komoenu hiya:hiya: uwi hidamo kiya:tawama:, wadiyala ama:le ma:na mahilago baenu komoma: Ikuli 16:1-36 numiya:, ba:gala ama:le A:lonikono kukuino komoma: Nabas Ka:lamihole 17:1-11 numiya:, ba:gala Godote netewa nakola hunamo ebenu koko Tutumu Tabo da:miya:tiya: ba:be komoma: ama:le Ikuli 34:1-28 na:kumiya:.

Ba:bi nopopi ba: patamagopila, ba:bene ibino patamu hogaminalelo ba la:mota:na iba:te ba:be Talona Bokose ba:bo mula:nama:. Ba: hibila, ba:be Bokose hunuino tete ba: talonanomola, mabu Godote ba:bolo ba emedena tawakalubino kuba ododili komo hiliyonomo ba:bo egebolelamenakui.

Huiyatiya naeno tabo ulihopa:la:, la: nonolata. Nale ba:moe sipi-goegoe tama alokoa:mida genamoeno komo hiliyonomo komoma: la: kiya:tulamema: ba:moe tete hidoma: kagoeha:. ☆

⁶ Numa:la:, nale genamoeno kapiyakapiya ilinama: la: diya:tulamema, ba:bi ilina ba: okopa:te Godokono tabamo papamila:halete ebe adikumima: da:miya:tiya: ba:bi ilinala. Ba:bema: Godotamo hawa:goeno ilina ikamehopino komo ba:ma ka:nala, iba:te hiliyonomo hegelalo ba:moe genamoeno dopo haba ipuwamo a:pa:pa:la:hanakuya: ibino hiya:hiya: oko Godotamo kowatihonama:. ☆ ⁷ Huiyatiya okopi ipuwalo ibino Hununomo Watodawa kapiyate modobola genama gunomolo ditanami ba:be Talonanomo Haba ipuwamo kona:pa:gama:, iyo, gogo hiliyonomo ipuwalo eta kapiya tetenomolo ebe ha:kiya hidonomo gautu-goeno hawa:go ba:bamo tonakui. Ba:bene ebe ba:gala ebena tawakalubi hiliyonomo, iba:te iya:tawaha:ma: ba eda:ha ba:be gogo konomolo kebe hiya:hiya: kuba dododilinakui, Godote ba:bi kuba hiliyonomo kegebolelamema: okodawate hawi ebetamo ba:bo nikamenakui. ☆ ⁸ Ba:bema: ba:be dawoeno

☆ 9:5: Ikuli 25:18-22 ☆ 9:6: Nabas 18:2-6 ☆ 9:7: Hawi 16:2-34

oko owati komodo Godokono Gobogobote a ba:moe komo biya:tua:mena, dopamo Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genamate da:la:nami, ba:be tete ga:ga:nomolo tawakaluba:te Godokono Talonanomo Habamo na:pa:la:hama: gabote a:hiya:midalo kitanamiha:.

⁹ Ba:bema: numa:la:, pakala nopoen Godoko adikumino hiya:hiya: komokomo ba: goma: eda:hana, iyo, pakala nopoen komote ba:ma teteno uli nopoen ipuwa atamo na:kahawakalimina. Ba:be mabuma: a ba:moe komo iya:tawahala, dopamo tetelo tawakaluba:te Godoko adikumima: ebetamo hiya:hiya: dabihoile ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina dikamehonakui, iba:te ba:be komodo kamodobohonamiha: ibino tepo ipuwoeno ukui tuputupunomoma: komidilima: ☆ ¹⁰ Iyo, hibila, a Yunapa:godolo dopamo da:pola:nama: ba:bi Godoko adikumino kukalate naha ilinoeno komo, ba:gala beya niho komo, ba:gala ape ukulale komo, ba:bi hiya:hiya: hunu tamoeno komoma: tawakalubi biya:tulamenakuya:. Huiyatiya numa:la:, pakala nopoen kukalate tepo ipuwoeno ukui tuputupuilamema: tawakalubi kiya:tulamiya:ha:, ba:bema: Godote ubi ba:bo ihatiya: ba:bi kukalate ebena uli nopo tamote teta:mo pola:nate ba:bo kowibohoma:.

Kelisokono Hawiti A Mabuma: Oko Mod-obonomolo Dowatina

¹¹ Ba:bema: kalakala konomola, mabu Kelisote Godokono uli nopo tamote komodo piya:, ba:bene ebe Godotamo hawa:goeno ikamehopino

☆ 9:9: Yun 10:1-2

Hununomo Watodawama: ba eda:na, Godokono hidohido owalubi komate ebegodone atamo pikulinaka. Iyo, ebete a mabuma: kebe uli genamalo oko dowatina, ba:be genamate ba:moe hopolo la:naheno ebe ba: Hunu Habalo da:la:na ba:be Godoko Adikumino Genamala, ba:bema: ba:be genamoeno hido komote aeno iniwala:te dopamo detiya: ba:be genamoeno hido komo hibilo na:gogolona. ¹² Ba:bene Kelisote kapiya tetenomolo ba:be genamoeno kaliko ubilido Talonanomo Habamo da:na:pa:guya:, ebete a mabuma: gautu-goegoe ba:gala kau-goegoeno hawi Godotamo kanikamehuya:ha:. Ao, ebete ba:ba tetelo ebena hawinomo binikamiya: ebete aeno ka:ka: emedena emedena tetelo komula:lea:menama:.

¹³ Ba: hibila, dopamo tetelo puya:te Godokono genamalo oko dowatinama:, iba:te gautu-goegoe ba:gala kau-goegoeno hawi Godotamo ba ikameho komo hawi ebe adikumipi hunamo ba:bo anamogamidahalenakuya:, ba:gala iba:te atumu kebe kau-goegoe hegehege Godotamo ikamehoma: koelo da:wamotenakui, ba:bi kau-goegoeno ipulu beyago kapiyuimiti tawakalubi hunamo gala dito kanamogamidahalenakuya:. Iyo, ba: ba:moe gabodo okopa:te tawakalubino hunu tamoeno modoboha: komokomo iba:godone gobogobamo ba:bo uluhukulatelelamenakuya:, Godote iba:tamo talona ihatelameheno ebe adikumima: kopelamema:. ✧ ¹⁴ Ba:bema: numa:la:, ibino ododili komate hunu tamoeno komokomo

✧ **9:13:** Hawi 16:15-16; Yun 10:4; Nabas 19:9,17-19

kapiya bihiduilamenakuya:, huiyatiya Ya:suti ebene hawa:mo dododiya: ba:be komoeno helo bada konomola:ka! Iyo, ebene hawiti aeno tepo ipuwoeno modoboha: komokomo kotuputupuilamema:ne, ba:bema: ale ukui gala a:kihata:ma: aeno hiya:hiya: ododili komodo aeno hunu tama kapiya komodobuilamema:. Ba: hibila, hunu tama hiduimi komodo lumagiti hibi ka:ka: a:kalawa:mene, iyo, ebete Godoko adikumima: hibi gabo a:kuma:mene. ✧

¹⁵ Ba:bema: ko komo ba: ba:ma ka:nala, Kelisote Godokono uli nopote atamo uluhukuma: gabo a:hiduimiya:, mabu ebete ebene ubi ba:ma ka:na ihatiya:, Godote pui ebene tawakalubima: keda:hanama: da:ka:lamiya:, iba:te ibino wiboha: teteno hido huiya ebegodone kuwatema:, ebete dopamo hibinomo tabo keba ka:na ka:goiya: ba:ba ka:na. Iyo, Kelisoko ubila puya:te pakala nopoeno tetelo kuba komo dododilinakui, ebete ba:bi tawakalubi ebene hawa:mo huiyahaleta kuba ododili komoeno helo ipuwane kuluhukulatelema:ne.

¹⁶ Ba:gala eta komo. Ba:moe hopolo komopino ododi komo ba:ma ka:nala, dogodogo dubuti hoeheno dopamo ebete ebene gugudi mabuma: nopo kotamotema:ne, iba:te ebene hoe tetelo ebene dogodogo ilina keba ka:na na:kuwatema:. Ba:bema: ebene hoe tetete ebetamo hibilo duluhukumini, ebene guguda:te ba:be nopo tamote komodo nabiwigodone hido-hido komo ba:bo kuwatema:na:. ¹⁷ Huiyatiya hibila, ba:be dogodogodawate hoeheno, ebete

da:tamotiya: ba:be nopodo eta guduti eta ilina kapiya dito a:kalawa:mene, iyo, ebete ka:ka:lo ba luta ba:be nopoeno helote a:kitanamene huiy-atiya ba:be dubuino hoe komo kapiyado kodako-dama: keda:ma:ne.

¹⁸ Ba:bema: Godote atumu ba: ba:ba ka:na kaododiya:, ebene tawakaluba:tamo dopo nopo da:tamotiya: ebene okodawa Mosesete eta dabi ilina danakapumiya:, ba:ba tetenomolo ba:be nopoeno helote ba:be ilinoeno hoe komodo ba:bo tupuimiya:.

¹⁹ Iyo, ba:ba tetelo Mosesete Godokono ubi komamo papamiwatate, dopamo ebene Tutumu Taboeno hiliyonomo komokomo tawakalubi ba:bo kiyalamiya:. Ba:bene ba:be komo da:wibuya:, ebete komo kau-goegoe anakapulamete ibino hawi beyago kapiyuimiti, Godokono Tutumu Tabo Buka hunamo ba:gala tawakalubi hunamo ba: dito anamogamidahaliya:, ba:be komo ebete eta uli gedawoeno pahago ba:gala sipi-goe tamoeno hawihawi ipago ododiya:, Godote ebe keba ka:na ka:tutumutiya: ba:ba ka:na.

✧ ²⁰ Ba:bene Mosesete ba:be komo ba ododi tawakalubi ba:ma ka:na kiyalamiya:, “Godote ebene nopo la:tamo da:tamoti, ba:moe hawiti ba:be nopo bekodakoduimi, ba:bema: la:le ba:be nopoeno hiliyonomo tabo komamo na:papamila:halenakuya:la:.”

²¹ Ba:ba tetelo ebete komo hawi Godoko adikumino sipi-goegoe tama alokoa:mida genama guamo ba anamogamidahale, kebe talona ilina ba:bolo da:pola:nama: ba:bi hiliyonomo ilina hunamo

ebete atumu ba:bo kanamogamidahaliya. ☆
 22 Ba:bema: numa:la:, Godote dopamo kebe Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:be Tutumu Tabote a biya:tua:mena, hawi anamogamidahale komo kapiyado hopo haboeno ilina ipuwalo komo hiliyonomate talonama: keda:hama:na:, ba:gala eta dabi ilinoeno hawiti ka:ka:la:heno Godote tawakalubino kuba ododili komokomo a:kegebolelama:mene. ☆

23 Ba:bema: hibila, Godoko adikumino genamalo dopamo da:pola:nama: ba:bi ilina ba: Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hibi adikumi ilinoeno go huiyala. Iyo, hopo haboeno ilinoeno komoma: ibino talonate dabi-hole ilinoeno hawi komodo keba ka:na ka:hawakalahaliya:, ba:ba ka:na Hunu Habalo da:pola:na ba:bi ilinoeno talonate atumu hawi komodo kohawakalahalema:na:. Huiyatiya kapiya komote hiya:ma: eda:na, Hunu Haboeno talonate kohawakalama: hopo haboeno dabi-hole ilinoeno hawiti kamodobonaha:, iyo, Hunu Haboeno ilinate Hunu Haboeno hidonomo hawi kapiyado talonama: keda:hama:na:. ☆ 24 Ba:be mabuma: hopo habalo da:la:nami Kelisote ba:be Godoko adikumino genamoeno Talona Habamo kana:pa:guya:ha:, ao, ebete iya:tawuya: hopo habalo da:la:na ba:be genama ba: Hunu Haboeno hibi adikumi genamoeno goma: eda:na. Ba:bema: kalakala konomola, ebete a mabuma: Hunu Habamo a:na:pa:guya:, iyo, ba:ma tetelo ebete Godokono holoholo hapulu emedena emedena tetelo ba:bolo bemedenamene.

☆ 9:21: Hawi 8:15,19 ☆ 9:22: Hawi 17:11 ☆ 9:23: Yun 8:5; 10:1

²⁵ Ba:gala ba:moe ba: eta komola, Kelisote Hunu Habalo ba emedena ebete ebena hawi Godotamo komo hiya:hiya: tetelo gala a:kikamehonakamene. Iyo, puya:te hopo habalo hawa:goeno ikameho oko dowatinakui ebe ba:bi okopi huiyaha:, mabu dopamo ba:bi okopi ipuwalo ibino Watodawate ha:kiya hiliyonomo gogolo kapiya tetenomolo Talonanomo Habamo ba na:pa:ga dabihole ilinoeno hawi Godotamo ba:bo nikamehonakui. ²⁶ Ba:bema: hibila, Kelisote ba:bako hopo haboeno oko dubuma: nediya:tale, ebete ba:moe hopo haba ododi mabuni tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku komo hiliyonomo tetelo hoe temeteme ipuwado ebena hawi Godotamo bikamehonakona:. Huiyatiya ebena komo eba ka:naha:. Ao, ba:moe hopo haboeno kuititi tete tatalima: ba eda:na, ebete kapiya tetenomolo uluhukuti ebe ha:kiya ebena ape hawa:goeno malemale ilinama: ba:bo midiya:, ebete ebena hoe temeteme ipuwado a hiliyonomoeno kuba ododili komo gobogobamo hibilo kowataa:mema:.

²⁷ Ba: hibila, hopo habanapi hiliyonomoeno komo ba: ba:ma ka:nala, eta lumagiti kapiya tetenomolo hoete, Godote modobo huiya ebetamo kikamema: ebena ododili komokomo ba:bo kanagilamelemema:ne.

²⁸ Ba:bema: numa:la:, Kelisoko ba: atumu, kapiya tetenomolo ebe ha:kiya ebena ape hawa:goeno malemale ilinama: da:midiya:, komo hiliyonomo tawakalubino kuba ododili komokomo gobogobamo miya:tenomo ba:bo

✧ 9:26: Yun 10:10

miya:telamiya:. Ba:be mabuma: ebete gala da:kapemene, ba:ba tetelo ebete komopino kuba ododili komokomo egebolelamema: gala a:kapehaa:mene, ao, ba:ba tetelo puya:te ebene pe komoma: uliholo da:latimina, ebete ba:bi tawakalubino ka:ka: hibilo mula:lلامete emedena emedena tetelo iba:go bemedenamene.

10

Kelisokono Hawiti Aeno Kuba Ododili Mabuma: Kapiya Tetenomolo Da:ka:ka:liya:

¹ Numa:la:, Godote a Yunapino iniwala:tamo dikalamiya: ba:bi Tutumu Tabo komate kebe komokomo da:hawakalilamiya:, ba:bi komo ba: Hunu Habalo da:pola:na ba:bi hidohido komoeno hibidopo go huiyala, iyo, galane tetelo ale ba:bi hibi ka:ka: komoeno hiya:hiya: komo Godogodone konuwatema:nema:. Ba:bema: hibila, dopamo tetelo okopa:te komo hiliyonomo gogolo hawa:goeno ilina Godotamo gala ikamehonakui, gala ikamehonakui, ba:ba ka:na ewagelenama:, huiyatiya ba:bi hawa:goeno ikameho komate kamodobonamiha: Godoko adikumima: da:pelamenakui ba:bi tawakalubino tepo ipuwoeno ukui kotuputupuilamema:. ² Iyo, dopamo tetelo ibino Godotamo hawa:goeno ikameho komate ibino kuba ododili komokomo hibilo negebolelamiya:tale, iba:te ibino tepo ipuwalo kuba itanaha: komo ba iya:tawahana eta tetelo hawa:goeno ilina ebetamo gala ba:ka:ikamehuya:na:. ³ Huiyatiya ibino ododi komo eba ka:naha:. Komo gogo hiliyonomate ba petolame, iba:te Godotamo hawa:goeno ilina

ikameho komodo ibino tepo ipuwalo ba:bo
 iya:tawahanakuya:, ibi ba: kuba ododilipila,
 4 mabu ba:moe komo ba: hibila, kau-goegoe
 ba:gala gautu-goegoeno hawiti kamodobonaha:
 tawakalubino kuba ododili komo egebolelamete
 ibino tepo ipuwane gobogobamo hibinomolo
 kowatalamema: ☆

5 Ba:moe mabuma: Kelisote hopo habamo pe-
 heno huiyatiya ebenu pe tete tatalima: ba eda:
 ebete Godotamo ba:ma ka:na goiya,
 “Iinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina
 tawakaluba:godone uwatema:
 ama: amia:no ubi hibilo kihatenaha:
 ba:be mabuma: ama:le naeno ape natamo
 ikanamiya:ta,
 nale ibi mabuma: naeno ape hawa:goeno
 malemale ilinama: miditi ama:tamo
 kikamema: ☆

6 Hibila, tawakaluba:te dabihole ilina koa:mo
 emadolamete ama:tamo dikamehonaka,
 ba:bi ikameho komate ama: kakalakuimi-
 naha:
 iyo, ibino kuba ododili komokomo gobogobamo
 kowatalamema:
 ama: hawa:goeno ilina iba:godone uwatema:
 ubihinola.

7 Ba:bema: nale ba:be komo ba iya:tawa
 na:goemo,
 ‘Na mola, amia:no ubi komo hibilo
 kododima:
 iyo, ama:le amia:no Tutumu Tabo Bukalo
 nale kebe komo kododima:
 da:hawakalimina,

na ba:be komo hibinomolo
kododima:nemo.’”

8 Ba:bema: hibila, ba:moe tabo olamagi ipuwalo Kelisote dopamo na:goiya; “Godo, tawakalubino kuba ododili komo gobogobamo kowatalamema; ama:le hiya:hiya: ilinoeno hawi ba:gala komo malemale ilina ba:gala komo dabihoile ilina koa:mo demadolamenaka, ba:bi ilina iba:godone uwatema: ama: ubihinola, iyo, iba:te ba:bi hiya:hiya: ikameho komodo ama: kakalakuiminaha:.” Iyo, hibila, tawakaluba:te ba:bako ilina Godotamo ikamehoma: ebene Tutumu Tabote ibi betutumulatelena, huiyatiya Kelisote Godokono tepo ipuwoeno hibi komo ba iya:tawa, ebete ba:bi ilina uwatema: ubiha:ma: ba:bema: goiya. 9 Ba:gala ebete ba:moe eta tabo moga:melo na:kagoiya; “Na mola, na amia:no ubi komo hibinomolo kododima:nemo.” Ba:bema: kalakala konomola, Godote dopamo kebe nopo ka:tamotiya; Kelisote ebene hawa:goeno ikame komodo ba:be pakala nopoeno hawa:goeno ikameho komo tama:mo ba ihate eta uli nopo ba:bo kodakoduimiya. 10 Iyo, Ya:su Kelisote Godokono ubi komamo ba papamiwata ebene ape kapiya tetenomolo hawa:goeno malemale ilinama: miditi ebetamo dikamiya; ebete ba:be komodo a hibima: midipi hiliyonomoeno kuba ododili komo egebolea:mete a ebene hido-talonapima: ba:bo midiya. ✧

11 Ba: hibila, dopamo tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopi ipuwalo ibi hiliyonomate hiliyonomo hegelalo ibino oko ba owatina,

✧ 10:10: Yun 9:12

komo hiliyonomo tetelo atu hawa:goeno ilina ebetamo ba:bo ikamehonakuya:, mabu ba:bi hawa:goeno ikameho komate modoboha: tawakalubino kuba ododili komo egebolelamete ibino tepo ipuwane gobogobamo hibinomolo kowatalamema: ☆ ¹² Huiyatiya kalakala konomola, Kelisokono komo hiya:nomola. Ebete tawakalubi hiliyonomoeno kuba ododili mabuma: ebena ape kapiya hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo ba:bo ikamiya:, ba:bema: emedena emedena tetelo iba:godolo eta kubate gala a:kitanamene. Ba:hibila, ba:be oko dupuliya: ebete tote Godokono tu hapuamo nemedete, ¹³ ba:bene ebete ba:bolo ebena Ko Gawadalagi tetete hawakalama: latimina, iyo, ba:ba tetelo eba:go dalaholohona Godote ibi ebena nato a:puti bahima: hibilo komidilima:ne. ☆ ¹⁴ Ba:be mabuma: Kelisote ebena ape kapiya tetenomolo hawa:goeno malemale ilinama: da:midiya:, ba:be gabodo ebete puino kuba ododili komo degebolelamiya: ebete ibi Godokono talonapima: ba:bo midiliya:, iba:te emedena emedena tetelo ba:ba ka:na tuputupinomoma: keda:hanama:.

¹⁵ Ba:bene Godokono Gobogobote ebena Buka tabo komamo Kelisokono hido ododi komo atumu kahawakalimina, iyo, ebena dopo tabote ba:ma ka:na itana,

¹⁶ “Na Kodawate na:goemo, tete ba: na:tatali,
na uli nopo naeno tawakaluba:tamo ba:ma
ka:na kotamotema:nemo,

nale naeno tutumu tabo komokomoma: ibi dito
 a:kakiyalama:mo,
 ao, na huiyatiya ba:bi tutumu tabo ibino tepo
 ipuwanomamo
 ba:gala ibino ukui mabamo
 komiya:telamema:nemo.” ☆

17 Ba:bene ebete tabo moga:melo gala
 na:kagoena, “Emedena emedena tetelo
 nale ibino hegehege ba:gala koko kuba
 ododili komo gala a:kemalagidolenamo.” ☆

18 Ba:bema: hibila, Godote tawakalubino kuba
 ododili komo hiliyonomo ba: ba:ba ka:na
 egebolelamete dadodoholelamemene, ba:ba
 tetelo tawakalubino kuba pola:lama:naheno
 iba:te ebetamo hawa:goeno ilina gala
 a:kikamehonamena:.

*Ya:suti Gabo A:hiduimiya: Hibima: Midipa:te
 Godoko Tamenomamo Kopelamema:*

19 Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaki, ale
 Godoko adikumima: Ya:sukunu hawi ka:ka:la:
 komodo ebeno Talonanomo Habamo toleheno
 kona:pa:la:hama:nema:. ☆ 20 Ba: hibila, ebete
 hoe ipuwalo ebeno ape Godotamo dikamiya:,
 ebete Talonanomo Haboeno kaliko ubili ba:bo
 a:hiya:miduya: ale ba:bamo kona:pa:la:hama:,
 mabu ebeno ikame komodo ebeno ape ba:be
 kaliko ubili huiyama: ediya:, iyo, ebete kebe uli
 gabo atamo da:hiduimia:miya:, ba:be gabo ba:
 wiboha: teteno ka:ka: gabola. ☆ 21 Ba:bema:
 kalakala konomola, Hunu Habalo da:la:na ba:be

☆ **10:16:** Yel 31:33; Yun 8:10 ☆ **10:17:** Yel 31:34 ☆ **10:19:**
 Yun 4:16 ☆ **10:20:** Ma:t 27:51

Godoko Adikumi Genamalo Ya:suku ba: ebe-tamo a mabuma: hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala, ba:bene puya:te ba:be genamalo Godoko dadikumina ebe ba: ba:bi tawakalubi hiliyonomoeno namutudawala.

²² Ba:be mabuma: wadiyala aeno tepo ipuwalo eta gagagaga ukuiti itanaheno, ale ukui bilibiliha:ma: ba eda:hana aeno hibima: midi komodo Godoko tamenomamo konikulima:nema:. Ba: hibila, Kelisote dopamo aeno tepo ipuwamo ebena hawi danamogamidahaliya:, ba:bema: ba:ma tetelo aeno tepo ipuwoeno ukuiti a kuba ododilipima:kaka:minaha:, ba:gala ale ba:moe eta komo iya:tawahala, ale aeno apeno dalowa: komo atumu kakukulalea:mema: beyamo ya:lo a:nepalaguya:ma:.

✧ ²³ Ba:gala ale kebe hido huiya Godogodone lawema: uliholo da:latiminama:, wadiyala ale ba:be hido komoma: hibi tabo tawakaluba:tamo ba olamagimina ba:be hido ukui kuititi teta:mo kodakodalo batila:nama:, mabu hibila, Godote a mabuma: kebe komo ododima: hibilo da:goiya:, a iya:tawahala ebete ba:be komo hibinomolo kododima:ne.

²⁴ Ba:gala wadiyala a ipuwalo etate etoeno komo emalagidololo bowalubihuinakoma:, ale komopa:tamo hidohido komo ba ododili Godokono malemale komo ba:bo kohawakaliminama:.

²⁵ Ba:gala komo hibima: midipa:te ba:ma tetelo keba ka:na kewagelena, ba:ma ka:na iba:te komo sose tawakaluba:go kapiyuimi komo ya:lo da:miya:puya:, modoboha: ale ibi ibamilatele. Ale huiyatiya Kodawoeno Ko

✧ **10:22:** Hawi 8:30; Isi 36:25; Epe 5:26

Hegelate pe tatalima: eda: komo ba iya:tawahana, wadiyala aeno hibima: midi mabuma: ba kapiyuimina etate eta hiya:hiya: owalubi tabo komamo ba:kodakoduimihuinakoma:. ✧

Godote Hibima: Midiha:pino Komo Hibinomolo Kanagilamelelamema:ne

²⁶ Ba: hibila, ale Godokono taboeno hibi komokomo aeno tepo ipuwalo uwatete, ba:bene ale kuba ododili komo miya:paleheno aeno ubilo dito dododilinakoma:, ba:bako kuba ododili komo kegebolea:mema: Godotamo hawa:goeno ikameho komote kitanaha:. ✧

²⁷ Ba:be mabuma: ba:bako tawakaluba:te ko tole ipuwalo ba:moe kapiya komo niya:tawahamena:, Godote kebe Hegelalo tawakalubino komo danagilamelelamemene ba:be Hegelate hibinomolo kopema:ne, iyo, ba:ba tetelo puya:te eba:go dalaholohona ebete ibi ebeno helonomo koa:mo kokubahilamema:ne. ✧

²⁸ La: iya:tawahala, Godote dopamo Moseseko ipuwado kebe Tutumu Tabo tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:ba tetelo etate ba:bi tabamo papamiwata ubiha:ma: ba eda:na, netewa o netewa-kapiyate ebeno papamiwataha: emede komo umimiti ba:be komo kapimilo watowatopa:tamo da:pehawakalimiya:, tawakaluba:te ebe lawete malemale ebetamo hawakalimihino dito anakapumiya:, iyo, Godokono tawakaluba:te ba:be komo kododima: ebete ibi bikiyalamiya:. ✧ ²⁹ Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka:? A tetelo Godokono Guduti

✧ **10:25:** Yun 3:13 ✧ **10:26:** Yun 6:4-8 ✧ **10:27:** Ais 26:11

✧ **10:28:** Tutumu 17:6; 19:15

atamo a:piya:, ba:bema: kebe lumagiti ebetamo papamiwata ubiha:ma: deda:na, Godote ebetamo kuba huiya dikamemene bada konomola:ka:! A:iye, Ya:sukunu hawiti Godokono uli nopo ba kodakoduimina, ebe modobola ba:be lumagino kuba gobogobamo kowatamema:! Huiyatiya ba:be lumagiti ba:be hido hawi gigilepalama: ba goena, kebe Owalubidawate ebetamo malemale hawakalimima: dewagelenako ebete ba:be Hido-talona Gobogobo biduduputiminako.
 ☆ 30 Ba: hibila, ale aeno Kodawoeno komo iya:tawahala, ebete dopamo ba:moe tabo hibilo a:goiya:, “Puya:te natamo kuba komo dododilinaka, nale naeno mauba ipuwalo iba:tamo modobo huiya kikalamema:nemo,” ba:gala ebena tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Na Kodawate naeno tawakalubino komo kanagilamelelamema:nemo.” ☆ 31 A:iye, Helodawa Godote emedena emedena tetelo da:ka:ka:namene, ebete eta lumagi ebena kuba huiya ikamema: da:lawemene, ebena tole komo bada konomola:ka:!

32 Ba:bema: dopamo Godokono alote la: ba a:la:minalena la: keba ka:na kemedehonamima, wadiyala la: ba:be komo hidamo gala na:kemalagidolala:, iyo, la:le la:eno hibima: midi mabuma: koko temeteme ba iya:tawahana la: huiyatiya kodakodalo la:mota:hanamimata.

33 Ba:bene komo tetelo hibima: midiha:pa:te la: ba iduduputilame komo temeteme dito ikalamenakuya:ta, ba:gala komo tetelo iba:te komo hibima: midipi mabuluba:tamo ba:ba

ka:na ba ewagelena, la: huiyatiya toleheno ba:bi ekaka:go ba:bo la:mota:hanamimata. ³⁴ Ba:bema: komo kuba ododilipa:te la:eno hibima: midi mabuma: komo la: la:eno mabuluba:go du genamamo dito diya:hekiya:la, la: ba:bolo komo temeteme kapimilo iya:tawahanakuimata, ba:bene iba:te la:eno genamoeno ilina heloamo duwatelamiya:la, la: huiyatiya Godokono kalakala ba:bo lawiya:mata. Iyo, ba:ba tetelo la: iya:tawahuya:mata, Godogodolo emedena emedena tetelo la: mabuma: da:pola:lama:namena:, ba:bi ilinoeno hido komote la:godolo dalatidiholiya: ba:bi ilinoeno hido komo hibilo na:gogolena. ☆

³⁵ Ba:bema: la:le ibi tolelameheno keba ka:na kemedehonama, modoboha: ba:be komote la:godolo alatidi, mabu Godote la:eno hibima: midi mabuma: hidonomo huiya la:tamo kikalamera:na:ta. ³⁶ Iyo, wadiyala la: ba:ma tetelo la:eno temeteme ipuwalo kodakodalo gala na:kala:mota:hanala:, mabu Godote la:tamo ikalamema: hibinomo tabo dopamo keba ka:na ka:goiya:, la: ba: ba:ba ka:na ebena ubi komamo papamila:ha komodo hido huiya kuwatema:nemata. ³⁷ Ba: hibila, Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena,
 “Kebe Kodawate da:pena,

tete tatalila ebe hibilo kopuluhukuma:ne,
 iyo, ebete ebena hido tetenomolo kopema:ne.

☆

³⁸ Ba:bema: tawakalubi ipuwalo
 pote naeno tuputupudawama: deda:na,

☆ **10:34:** Ma:t 6:20; 19:29 ☆ **10:37:** Ha:b 2:3-4

ebete na hibima: midini komodo
 hibi ka:ka: kolawema:ne,
 huiyatiya kebe dawate hibima: midi komone do-
 hobigamene,
 ba:be mabuma: naeno kalakalate ebetamo
 a:kitanamene.”

³⁹ Huiyatiya kalakala konomola, puya:te Godoko
 hibima: midi komone ohobila:haheno ibino
 ka:ka: mula: komo kodakodalo datila:na, a ba:
 ba:bi tawakalubila, iyo, Godokono hibi ka:ka:te
 agodolo a:kalatida:mene.

11

Godoko Hibima: Midi Komo Ba: Ko Konomola

¹ A Godoko hibima: da:midinama:, ba:ba
 tetelo aeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na
 emalagidolonama:, ale kebe hido huiya lawema:
 uliholo demedehonama: ba:be komote atamo
 hibilo kopema:ne, iyo, a iya:tawahanomola
 ale kebe hidohido komo aeno baidinomamo
 ulameheno ba:bi komate hibilo ba:pola:na.

✧ ² Numa:la:, a Yunapino iniwalino tetelo
 puya:te hibima: midi ipuwalo demedehonama:,
 Godote ibino hibima: midi komoma: iba:tamo
 na:kalakalanami.

³ Ba:bene a aeno hibima: midi komodo
 niya:tawahanama:, Godote ebeno Hunu Haba
 ba:gala hopo haba konomo ebeno tabo olamagi
 komamo ododiliya:, iyo, ale aeno baidinomamo
 dulamenama: ba:bi ilina hiliyonomo ebete eta
 lepalamo kododiliya:ha: ✧

A:ibolokono Hibima: Midi Komo

⁴ Mabu A:ibolote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete hawa:goeno ilina Godotamo mod-obolo ikamiya:, iyo, ebete hibima: midi komodo dikamiya: ba:be ilinoeno hido komote Ka:inikono ikame komoeno hido komo ba:bo gogoluya:. Ba:hibila, Godote A:ibolokono ikame komoma: ba kalakala ebe tuputupudawama: goiya:, ba:bema: ebena ka:ka:te hopo habalo da:wibuya:, huiyatiya emedena emedena tetelo ebena hibima: midi komoeno ododi komote hopo habanapa:tamo goena. ☆

Inokokono Hibima: Midi Komo

⁵ Mabu Inokote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: hoe komote ebetamo uluhukuhino, Godote huiyatiya ebe Hunu Habamo dito da:pelawa:diguya:, ba:ba tetelo ebena tawakaluba:te ebena ape nipo ohowadiya:. Iyo, Godokono Bukate a biya:tua:mena, Godote Inokoko pelaweheno dopamo ebete ebena hibima: midi komoma: ebetamo na:kalakalanami. ☆ ⁶ Ba:bema: numa:la:, hopo habanapi ipuwalo pote Godoko hibima: midihino, ba:be lumagiti ebe kalakaluimi modoboha:, mabu pote Godoko tama:mo pema: dewagelena, ebete ebena hibima: midi komodo ba:ma ka:na niya:tawamene, Godote hibilo bemedena ba:gala pote ebe umima: ubi dihatena, ba:be lumagiti ebegodone hido huiya hibilo kolawema:ne.

Nowakono Hibima: Midi Komo

☆ **11:4:** Tup Mabu 4:3-10 ☆ **11:5:** Tup Mabu 5:21-24

⁷ Mabu Nowate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: Godote ebe galane teteno olalati komote uluhukuma: da:kiyamiya:, ebete ebena tabamo papamiwatalo konomo boge ba:bo ododiya:, ebe ba:gala ebena genamanapino ka:ka: komula:lalamema:. Iyo, kebe olalati komate hopo habamo dikulihomena:, Nowate ba:bi komo ebena baidinomamo ulamehena, Godoko hibima: ba midi ebete ba:be komodo hopo habanapino kuba emede komo da:hawakalimiya:, Godote huiyatiya ebe tuputupudawama: ba:bo ka:miya:
 ☆

A:ibalahamako Ba:gala Selako Ibino Hibima: Midi Komo

⁸ Mabu A:ibalahamate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: Godote ebe ebena nabiwino hopo miya:pate eta uli hopamo toma: da:kiyamiya:, ba:be hopote kebolo ditana A:ibalahamate iya:tawaha:ma: ba eda: ba:be tabamo ba: dito papamiwatuya:. Ba:bema: Godote ba:be hopo ebetamo ikamema: hibilo da:goiya:, ☆ ⁹ A:ibalahamate ba:be komo hibima: miditi ba:be uli hopamo tote, ba:bene ebete tete ga:ga:nomolo kapeladawama: ba neda:na ebena tawakaluba:go sipi-goegoeno tama walokoa:midahale genamalo nemedenami. Ba:bema: hibila, A:ibalahamakono gala hapuni ebena gudu Aisa:keko ba:gala ebena eyono gudu Ya:ikoboko, iba:te ba:be atu hopolo ibino tawakaluba:go sipi-goegoeno tama walokoa:midahale genamalo kemedehonama:,

☆ **11:7:** Tup Mabu 6:13-22; 7:1 ☆ **11:8:** Tup Mabu 12:1-5

mabu Godote ba:be hopo iba:tamo atumu hibilo ikalamema: ya:lo a:goiya:. ✧ ¹⁰ Ba:bene A:ibalahamate hopo habalo da:pata:nami ebenu emede haba hibilo kohowadinamiha:, mabu ebete hibima: midi komodo ba:ma ka:na emalagidolonami, galane tetelo ebete Godokono Hunu Haba konumima:ne. Ba: hibila, Godote ba:be Haboeno ododi nopo keba ka:na ka:tamotiya:, ebete ba: ba:ba ka:na ba ododi ba:be Haboeno kodakodanomo kala ba:bo imiya: ba:be kalate emedena emedena tetelo kitanama:.

¹¹ Mabu Selate Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebenu kabele tetenomolo ebe hogoha:ma: ba eda:na, Godote ebetamo helo bikamiya: ebenu awi A:ibalahamatamo gudu kalahimima:. Iyo, Godote iba:tamo gudu ikalamema: dopamo hibilo da:goiya:, A:ibalahamate ba:be tabo hibima: miditi, ✧ ¹² ba:bene ebete hoe tatalinomoma: ba eda: ebenu guduti Selagodone ba:bo hawakaluya:. Ba: hibila, ba:be gudugodone ebenu eyoni guguda:te hiliynomoma: eda:huya:, alomoeno oloki keba ka:nala:ka: ba:gala kehaha: kolomo dodoeno kulili keba ka:nala:ka:, ba:ba ka:na eta lumagiti ibi ka:lamihole modoboha:. ✧

Hibima: Midipino Hidohido Komate Hunu Habalo Da:polalama:na Ba:be Komo

¹³ Ba:bema: numa:la:, nale puino komo la:tamo da:hawakalilamemo, ba:ba:te hibima: midi ipuwalo ba emedena, Godote iba:tamo kebe hidohido komo kikalamema: hibilo da:goiya:,

✧ **11:9:** Tup Mabu 35:12 ✧ **11:11:** Tup Mabu 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 ✧ **11:12:** Tup Mabu 15:5; 22:17

iba:te ba:bi komo ba:moe hopolo uwateheno ba:dito ha:lahuya:, iyo, iba:te muhuluni putitamate ba:bi hidohido komo Hunu Habalo ibi mabuma:pola:nalo ba:bo nulamenama:. Ba: hibila, iba:te niya:tawahanama:, ba:be Hunu Habate ibino hibi hopoma: deda:na, ba:bema: iba:te ba:moe hopo habalo ba emedena ibi ha:kiya ibi kapelapima:ga:lanakuya:. ☆ ¹⁴ Ba:bema: numa:la:, puya:te ba:moe hopolo ibi ha:kiya ibi kapelapima:da:ga:lana, ba:bi tawakaluba:te ibino komo ba:ma ka:na hawakalimina, iba:te eta uli hoponomo lawema: uliholo emedehona, iyo, iba:te ba:be hopo dumimina: ibino hoponomoma: ba:bo keda:ma:ne. ¹⁵ Ba:be mabuma: puya:te hibima:midi ipuwalo dopamo demedehonama:, ibino iniwala:te kebe hopolo da:hawakalahaliya: iba:te ba:be hopo miya:pate gala kemalagidolonamiha:. Ba: hibila, iba:te ba:be hopamo wilalema: ubi nihatiya:tale, ba:be komo ododima: gabo iba:tamo ba:hiya:miduya:na:, huiyatiya ibi ubihinola. ¹⁶ Ao, iba:te huiyatiya Godokono Hunu Haba hido habanomoma: ba ga:lana, ba:bamo nikulima: konomamo emalagidolonama:, ba:be mabuma: Godote kahiloponaha: iba:te ebe ibino hibi Godoma: ka:minama:, iyo, ibi mabuma: ebete ba:be Hunu Haba ya:lo a:hiduimilamiya:.

*A:ibalahamako Ba:gala Yunapino Komo Iniwali
Nabi Ibino Hibima: Midi Komo*

¹⁷⁻¹⁸ Mabū A:ibalahamate Godoko hibima:na:midinami, ba:bema: ebete ebenu gudu Aisa:keko ebetamo ikamema: kokolomiya:ha:.

☆ **11:13:** Tup Mabū 23:4; Ohale 39:12; 1Pit 2:11

Numa:la:, dopamo Godote A:ibalahamatamo ba:moe tabo hibilo a:goiya:, “Ba:moe gudu Aisa:kegodone amia:no eyoni gugudi hiliyonomate kikulihoma:na:.” Huiyatiya Godote A:ibalahamakono hibima: midi komo kumima:, ebete Aisa:keko hawa:goeno malemale ilinama: miditi ebetamo ikamema: da:kiyamiya:, ba:ba tetelo A:ibalahamate ebene tabamo papamiwatama: ba:bo hiduya:, ✧ 19 mabu ebete ebene tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidoluya:, Godoko modobola Aisa:keko hoe ipuwane ka:ka:mo gala kakadipatema:. Ba:bema: hibila, A:ibalahamate ebene gudu Aisa:keko Godotamo ikamema: ebene tepo ipuwalo ebe ya:lo hoema: ba goe, Godote ba:be gudu ebetamo ka:ka:go gala ba: dito kikamiya:. ✧

20 Mabu Aisa:kete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete ebene gugudi Ya:ikoboko ba:gala Isoko mabuma: Godoko bikiyamiya:, ebete galane tetelo ibi netewapi keba ka:na na:kowalubilinakomene. ✧

21 Mabu Ya:ikobote Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebene hoe komote tatalima: ba eda:, ebete Yausepegodone da:hawakalahuya: ba:bi eyoni gugudi mabuma: Godoko ba:bo kiyamiya:, ebete ibi hidamo kowalubilinama:, iyo, ba:ba tetelo ebete ebene kukago mahigate ebene holoholo hopamo toda:miduimilo Godotamo toetoe tabo ba:ba ka:na olamagiya:. ✧

✧ 11:17-18: Tup Mabu 21:12; 22:1-14 ✧ 11:19: Lom 4:17

✧ 11:20: Tup Mabu 27:27-29,39-40 ✧ 11:21: Tup Mabu 47:31-48:20

22 Mabu Yausepete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebene hoe tatalima: ba eda: ebete Isalaela tawakalubi ba:bo kiyalamiya:, iba:te galane tetelo Isipiti hopone ba tolame ebene goha kowatama: ✧

Mosesekono Nabiwi Menoko Ibino Hibima: Midi Komo

23 Mabu Mosesekono nabiwi menoko iba:te Godoko hibima: na:midinama:, ba:bema: ebete da:hawakaluya: iba:te netewa-kapiya manomelo ebe ba:bo ugumuiya:, Isipiti hopone Ko Gawadalagi Pa:lote ebe anakapumikapoma:. Iyo, iba:te ibino a:lia:li gudu hidonomoma: ba ga:la, ba:bema: Pa:lote Isalaelanapino bahibahi gugudi anakapulamema: da:kiyalamiya:, iba:te ba:be tabamo papamila:heno ebetamo katoletolehuya:ha: ✧

Mosesekono Hibima: Midi Komo

24 Mabu Mosesete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: ebete apete dubu teta:mo duluhukuya:, ubiha:ma: ba:bo ediya: tawakaluba:te ebe Pa:lokono boheleno guduma: ka:mima: 25 Iyo, ba:ba tetelo ebete ebene ubi ba:ma ka:na kihatiya:ha:, ebete tete nanekelelo hiya:hiya: kuba komo ba ododili hopo habone kalakala kolawa:tepama:. Ao, ebete huiyatiya ubi ba:ma ka:na ihatiya: ebene hibima: midi mabuma: Godokono komo tawakaluba:go temeteme kuwatema: 26 Ba:bene Mosesete galane tetelo ebene hido huiya Godogodone da:nelawemene, ebete ba:be

✧ 11:22: Tup Mabu 50:24-25; Ikuli 13:19 ✧ 11:23: Ikuli 1:22; 2:2

komo konomamo nemalagidolonami. Ba:be mabuma: komopa:te ebe diduduputiminakui, ebete Godokono Oemedawa Kelisoko mabuma: ba:be temeteme lawema: modobonomoma: ba goe, Isipiti hopoenoko dogodogo ilina uwatema: ubiha:ma: eda:te ebenukuilo ba:bi ilina gigilepalama: midiliya:.

²⁷ Mabu Mosesete Godoko hibima: na:midinami, ba:bema: hopo habanapa:te kebe Kodawa ibino baidinomamo umihino, Mosesete ba:be Kodawa ebenukuilo tepo ipuwoeno ukuilo ba umina, Ko Gawadalagi Pa:lokono mauba komoma: toleheno Isipiti hopone ba: dito tuya:, iyo, ebete komo temeteme ipuwalo ebenukuilo tepo ipuwoeno ukui ba kodakoduimina ebenukuilo Kodawa kota:matama: ukui hiya:ma: kamidiya:ha:. ²⁸ Ba:gala Mosesekono hibima: midi mabuma: ebete Godokono tabamo papamiwatalo ebenukuilo Isalaela tawakalubi ba:bo kiyalamiya:, iba:te dopo Adaguila: Poko* ba ododi ibino hiya:hiya: genamoeno gigihamo sipigoeno hawi kanamogamidahalema:, Godokono Hoe Nopodawate ibino dopo dubu gugudi anakapulamekapoma:.

Isalaelanapino Hibima: Midi Komo

²⁹ Mabu Isalaelanapa:te Godoko hibima: na:midinama:, ba:bema: Isipitinapino alaholohopa:te ibi anakapulamema: da:na:mataliya:, ba:ba tetelo Godote Hawihawi Kehaha: Kolomoeno beya gagale hakama: da:midiya:,

* **11:28:** Buka ka:lamihole dawa, ama: ba:moe Pokoeno ipuwa iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Ma: 26:2 komoeno owalubi tabo numiya:.

☆ **11:28:** Ikuli 12:21-30

iba:te hapuamo olalatihino na:hiwaliya:. Huiyatiya numa:la:, Isipitinapa:te ba:be atu gabodo ibi heloamo da:ta:malateliya:, ba:ba tetelo kolomoeno beyate ibi hiliyonomo ba: dito analopamidaliya:. ☆ ³⁰ Ba:gala eta tetelo Isalaelanapino hibima: midi mabuma: iba:te Godokono tabamo papamila:halelo Yeliko ko haba tamedo sa:ba:ni hegelalo negopa:te komo da:wibuya:, Godote ba:be haboeno kokonomo kala ba anabulilame hakamo ba: dito guduya:. ☆

La:iha:bakono Hibima: Midi Komo

³¹ Ba:gala eta komo. Godote ba:be Yeliko haba kubahimihino, dopamo Isalaelanapi ipuwalo iba:te pui ba:be haba diya gabodo umima: da:noelamiya:, ba:bi dubu netewapa:te ba:be haboeno modoboha: komo ulamema: ba:bamo dito nuluhukuya:. Ba:ba tetelo Yeliko habanapi ipuwalo eta kamena La:iha:bako, ebe dopamo dubu bilibili kamenama: eda:nami, ebete Godoko hibima: miditi ba:bi dubu ebena genamamo kalakalago uwatete ibi ba:bo owalubiliya:. Ba:bema: hibila, ba:moe kamenoenno hibima: midi mabuma: Godote Isalaelanapi alaholohopa:tamo talona bihatiya:, iba:te Yeliko haboeno hibima: midiha:pi hiliyonomo ba anakapulame ba:be kamenoenno ka:ka: ba:bo komula:mema:. ☆

Komo Hiya:hiya: Tuputupu Tawakalubino Hibima: Midi Komo

³² Ba:bema: nale la:tamo komo hibima: midipino uwi atumu ba:ka:kiyahamo? Naeno ukui ba:ma ka:nala, tete modoboha:

☆ **11:29:** Ikuli 14:21-31 ☆ **11:30:** Yos 6:12-21 ☆ **11:31:** Yos 2:1-21; 6:21-25; Ya:i 2:25

ibi hiliyonomoeno komokomo hidamo kohawakalilamema:, iyo, Gidiyonoko, Belakako, Sa:msoniko, Yepatako, Da:ibidiko, Sa:miyoloko, ba:gala Godokono komo ukui hawakalimipi, ibi hiliyonomoeno ododili komo da:pola:lama:na, na modoboaha: ba:bi hiliyonomo komo la:tamo olamagi. ☆ ³³ Ba: hibila, komo iba:te ibino hibima: midi komodo alaholoho ipuwalo komo hoponapino wato kikipo ba uwate ibino kapela koko gawadubuma: ba:bo eda:hanakuya:. Iyo, iba:te ibino emede ipuwalo tuputupu komo dododilinakui, ba:bema: Godote iba:tamo kebe hidohido komo ikalamema: hibilo da:kiyalamenakui, iba:te ba:bi komo ba: dito uwatenakuya:. Ba: ba:ba ka:na eta tetelo komo iba:te layono-gahagaha dito gelebadilamiya:, ba:bi helohelo ilinate ibi kubahilamekapoma:. ☆ ³⁴ Ba:bene eta tetelo komo iba:te ibino hibima: midi komodo helonomo koe ba: dito ha:gumiya: ibino ka:ka:te ba:be koelo wibohokapoma:, ba:gala komo tetelo puya:te ibi alaholoho gila:mo anakapulamema: dewagelenakui, ba:bi tawakalubino helo ipuwane iba:te Godokono owalubi komodo dito alahutihonakuya:. Iyo, iba:te ibino ape ipuwalo heloha:ma: ba eda:hana, Godote huiyatiya ibi ba:bo heluilamenakui, ba:bema: iba:te alaholoho ipuwalo kokopima: ba eda:ha komo tetelo kapela hopoenno alaholohopino hiya:hiya: kapiyuilame kubanomamo alukulinakuya:. ☆ ³⁵ Ba:bene komo

☆ **11:32:** Tabo Anagi 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1Sa:m 16:1–1Gaw 2:11; 1Sa:m 1:1–25:1 ☆ **11:33:** Da:n 6:1-2

☆ **11:34:** Da:n 3:23-27

hibima: midipi kamenakamenate atumu ibino
hibima: midi komodo Godokono helo ba:ma ka:na
uminakuya:, ibino ha:lahapi ipuwalo ebete komo
ibi ka:ka:mo gala a:kawadiya:paa:latelenakui.

Huiyatiya komo hibima: midipino komo eba
ka:naha:. Ba:ba:te du genamalo ba emedena,
kuba ododilipa:te koko hoe temeteme ba:bo ikala-
menakuya: iba:te ibino hibima: midi komone
kohobila:hama:. Ba:ba tetelo ibi huiyatiya ubi-
hinola ibino hibima: midi komo ba miya:pa
kuba ododilipa:te ibi du genamane dito ko-
noelamema:, iyo, ibi iya:tawahala Godote ib-
ino ha:laha komodo ibi uli hidonomo ka:ka:mo
kowadiya:paa:latelema:ne, ba:bema: iba:te ibino
temeteme ipuwalo ba: dito neha:lahanakuya:.

☆ 36 Ba:bene kuba ododilipa:te komo hibima:
midipi ba iduduputilame ibi giya:pa:pa:mo ba:bo
a:na:miga:latilnakuya:, ba:gala iba:te komo auli
hala:mo matuhulamahlenakui du genamamo
dito niya:hekenakuya:. ☆ 37 Iyo, komo tetelo
iba:te hibima: midipi ba anakapulame komo ibi
nakolamo mapelamenakuya:, komo ibino ape
tetenomodo gihanomo ilinamo iya:hilnakuya:,
ba:gala komo ibino wato gila:mo dito migililame-
nakuya:.

Ba:gala eta komo. Komo hibima: midipi
hiliyonomate ba:moe hopolo ilinaha:pima:
ba eda:hana hidohido kalikago kawap-
ata:lamenakuiha:, iyo, iba:te modoboha: sipi-
goegoe ba:gala gautu-goegoe tama kaliko kapiya
bepupulinakuya:. Ba: hibila, hiliyonomo tetelo

☆ 11:35: 1Gaw 17:17-24; 2Gaw 4:25-37 ☆ 11:36: 1Gaw
22:26-27; Yel 20:2; 37:15; 38:6

hopo habanapa:te iba:tamo hiya:hiya: temeteme kubanomamo ba ikalame³⁸ ibi tawakalubiha:ma: ga:lalo ibino emede habahabane heloamo da:ta:malatelenakui, ba:ba tetelo iba:te dito hopamo ba:gala hunuhunu hakamo ba: dito nalahutihonakuya:, iba:te ba:bakobako tawakalubiha: hopolo haka gugu ipuwalo konemedehonama:.

³⁹ Ba:bema: ba:bi hibima: midipi hiliyonomoeno komoma: Godote iba:tamo na:kalakalanami, ebene kalakala ibino hibima: midi mabuma: bada konomola:ka:! Huiyatiya numa:la:, ebete iba:tamo kebe hidohido komo ikalamema: hibilo da:goiya:, iba:te ba:moe hopolo ba:bi komo hibilo kulamiya:ha:, ⁴⁰ mabu a puya:te ba:ma tetelo demedehonama:, Godote a mabuma: hidonomo uli nopo ba:ma ka:na tamotiya:. Aeno emedeho tetete uluhukuhino ebete dopo hibima: midipi mabuma: eta komo a:kododa:mene, huiyatiya keba tetelo ebete a iba:go da:kapiyuia:memene, ba:ba tetelo ebete a hiliyonomo kapimilo ebene tuputupupinomoma: komidima:ne.

12

Godokono Guguda:te Hopo Habalo Ba Emedena Ebete Ibi Hiya:hiya: Temeteme Komamo Diya:tulamenako

¹ Ba:bema: numa:la:, dopamo demedehonama: ibi hiliyonomate a a:ga:lua:telo ba la:mota:hana, iba:te hibima: midi komodo kebe komo kododilinama: ba:bi komo atamo a:hawakalilama:. Ba:be mabuma: ibi keba ka:nala:ka:, wadiyala a ba: atumu nato

ukamida komo hiliyonomo aeno tolame gabone tametama:mo koniya:hekema:nema:, ba:gala kebe kuba ododili komate a da:matuhua:mena, wadiyala ale ba:bi hale iya:hiliti gunimi hapuamo dito komiya:palema:nema:. Iyo, hibima: midi gaboeno kuititi teta:mo ikulima: konomamo ba emalagidolona ale helonomamo ba:bo kopulila:hama:nema:, sikulu guguda:te ibino iya:da:mi hegelalo keba ka:na ka:pulila:hanaka ba:ba ka:na. ✧ ² Ba:gala wadiyala a hiliyonomo tetelo aeno tepo ipuwoeno ukuilo Ya:suku hidamo buminakoma:, iyo, ebete aeno hibima: midi komoeno mabuma: ba eda:na a dopaa:mete kuitita:mo a hidamo komagatoema:ne. Ba: hibila, ebete keha pihigalo da:hoyia:, ebete kebe kalakala Godogodone galane da:lawemene ba:be kalakala ebena tepo ipuwoeno ukuilo ba:bo umiya:. Ba:moe ba:be mabuma: ebete ebena hoe komoeno koko hilopo ba:gala temeteme komo emalagidoleheno wato kikipo ba:bo lawiya:, iyo, ba:ma tetelo ebete Ko Gawadalagi Godokono tu hapulu bemedena.

³ Ba: hibila, Ya:suti kuba ododilipino mauba komodo kokonomo temeteme duwatiya:, huiyatiya Godokono ubi komamo papamiwatama: ukui hiya:ma: kamidiya:ha:. Ba:bema: wadiyala la: atumu la:eno temeteme ipuwalo ba:be komo hidamo ba emalagidolona la:eno hibima: midi komodo kuiyodopoma: eda:haheno heloha:ma: akeda:hala:. ⁴ Numa:la:, Ya:sutamo duluhukuya: ba:bako hoe komote la:tamo kuluhukuya:, iyo, kuba ododilipa:te

✧ **12:1:** 1Kol 9:24-25

komo hiya:hiya: temeteme la:tamo hibilo
ikalamenakata, huiyatiya iba:te la: hiliyonomo
ipuwalo eta kapiya dawa ebenu hibima: midi
mabuma: kanakapumiha:. ⁵⁻⁶ Ba:bema: ba:moe
ko komo akadodala:. Godote la: ebenu gugudima:
ka:laminata, iyo, ba:bema: ebenu Bukalo ba:moe
tabote la:eno temeteme komoma: goena,

“Naeno gudu, komo temeteme komate

Kodawoenu ubi komodo ama:tamo ikuliti,
ebete ba:bi komamo ama: diya:tumimina:,
wadiyala ama: ba:bi iya:tumi komamo
na:papamiwatuya;

ba:gala ebete amia:no eta kuba ododi komoma:
da:kiyahamemena;

ama: kuiyodopoma: akeda:la:

Ba: hibila, Kodawate pui malemalelo demalagi-
dolena,

ebete ibi temeteme komamo iya:tulamenako,
ba:gala ebete poko ebenu guduma: da:ka:minako,
ebete ba:be lumagino kuba ododili komoma:
ebetamo hiya:hiya: temeteme komamo huiya
ikamehonako.” ✧

⁷⁻⁸ Iyo, numa:la:, ba:moe hopo konomolo
naba:te ibino gugudi owalubilima: temeteme
ikalame komamo ibi iya:tulamenaka, iba:te kuba
ododili komo ba miya:pale hido komokomo
kapiya kododilima:. Ba:bema: la: hiya:hiya:
temeteme ipuwalo da:pola:nama heloha:ma:
akeda:hala:, mabu hopo habanapi keba
ka:nala:ka: Godote ba: ba:ba ka:na la: ebenu
gugudima: ba ka:lamina la: temeteme komamo
ba:bo iya:tulamenakata. Ba:bema: hibila,

✧ 12:5-6: Yauba 5:17; Mulu Tabo 3:11-12; Haw 3:19

ebete la: temeteme komamo iya:tulameha:tale,
 la:le ebeno hibi gugudima: ba:ka:eda:hona:,
 la: huiyatiya pilo gabodo da:hawakalahaliya:
 ba:bako gugudima: beda:hona:. ☆ ⁹ Iyo, a aeno
 nabino komo iya:tawahala, a gugudi hegehege
 tetelo iba:te hiya:hiya: temeteme komamo a
 iya:tua:menakuya, ale ba apepeho hidohido
 ukui ba:bo kuwatema:. Ba:gala a ba:moe hopolo
 ba emedena aeno nabino iya:tulame komamo
 da:papamila:hanakoma:, tawakaluba:te ba:be
 komo aeno mulu ukui komoma: ga:lanaka.
 Huiyatiya numa:la:, a ba:ma tetelo aeno Hunu
 Haboeno Nabiwitamo da:papamila:hanakoma:
 ba:be komoeno mulu bada konomola:ka:, mabu
 ba:be komodo a hibinomo ka:ka: ebegodone
 kolawema:nema:!

¹⁰ Ba:gala eta komo. Hopo haboeno naba:te
 ibi ha:kiya ibino ubilo kebe komo hidohidoma:
 da:ga:lanaka, a ba:bi komo kododilima: iba:te
 hiya:hiya: temeteme komamo tete nanekelelo a
 iya:tua:menaka. Huiyatiya Godote ebeno hido
 ka:ka: atamo ikaa:mema: ubi bihatena, ba:bema:
 ebete a kebe komo ododilima: diya:tua:menako a
 ba:bi komo hibilo dododilinakoma:, ba:ba tetelo
 ebete Hido-talonadawama: keba ka:na keda:na,
 a ba: atumu talonapima: kakeda:hama:nema:.

¹¹ Iyo, hibila, ale aeno hibima: midi komodo
 kapepehoma: keba tetelo ale temeteme
 duwatema:, ale ba:bi temeteme komoma:
 a:kakalakahalema:, huiyatiya numa:la:,
 lumagiti ba:bako temeteme komamo hidohido
 ukui duwatemene, Godote ba:be gabodo

☆ **12:7-8:** Tutumu 8:5

ebetamo hete ba:gala tuputupu emede komo
ba ikame hidohido gaote ebegodone hibilo
bikulihonakomena: ☆

¹²⁻¹³ Ba:be mabuma: wadiyala la: la:eno
hiya:hiya: temeteme ipuwalo heloha:ma:
eda:haheno kalakala gala na:kalawiya:la:, la:le
la:eno kokotamo hidohido komo ba ododili
la:eno natamo Godokono tuputupu gabodo
hidamo kowapata:lamenama:. Ba: ba:ba ka:na la:
ipuwalo pote nato a:ta:buta:midalemedawama:
deda:na, ebete temeteme ipuwalo hidote gala
na:kapata:mene. ☆

*Hibima: Mididawate Hidamo Nemedenamene,
Godogodone Duluhukuna Ba:be Ka:ka: Mula:
Komone Gakapoma:*

¹⁴ Ba:bema: hibima: midipa:la:, wadiyala la:
la:eno ubi komo ba:ma ka:na nihateniya:la:, la:
hiliyonomo tawakaluba:go Kodawa Godokono
hete komago ba emedena la:eno ododili
ipuwalo ebe kapiya kokalakuiminama:. Ba:
hibila, kebe lumagiti aeno Kodawa ba:ba
ka:na kalakaluimihino, ebete ebenu holoholo
a:kanuma:mene. ¹⁵ Ba:gala Godokono malemale
komodo duluhukuna, modoboha: la: ipuwalo
etate ba:be ka:ka: mula: komone ga. Numa:la:,
kakanomo ilinate lumagino palilo apete, ba:bene
ebete iya:tawaheno lawete ebenu guguda:te
nahama: iba:tamo dikalamemene, diyala,
ebenu genamalo olalati konomote uluhukuti
ebenu gugudi ipuwalo komo hiliyonomate
da: ha:lahamena:. A:iye, la: hidamo! La:

☆ **12:11:** Yai 3:17-18 ☆ **12:12-13:** Mulu Tabo 4:26; Ais 35:3

ipuwalo etate ebenu tepo ipuwoeno mauba komodo ba:bako kaka ilinama: eda: modoboha!
 16 Ba:bema: Isote dopamo ebenu kateneno ubi komoeno ododili ipuwalo keba ka:na kemedenami, la: ipuwalo etate ba:bako dawama: eda: modoboha:. Numa:la:, ebete Godokono ubi komokomo emalagidoleheno, ebenu baa: kape kupula:ma: kapiya teteno baa: amogagodone ba lawe ebenu dopo guduma: eda: komo ko komoha:ma: goelo amogatamo ba: dito ikamiya:.
 ✧ 17 Ba:bema: la: iya:tawahala, galane Isote ebenu ukui hiya:ma: midima: dewageliya:, ebete ebenu nabiwitamo ihi baida:go ba:bo tuya:, ebenu nabiwiti Godoko kokiyamema: ebenu emede ipuwalo ebe hidamo kowalubinama:. Huiyatiya Isoko niliya, gabote kitanuya:ha: Godogodone hidohido komo uwatema:, iyo, ebe modoboha: ebete dopamo kuba ukui ipuwalo dododiya: ba:be komo gala hiya:ma: midi. ✧

Pote Godokono Tabo Ulima: Ubiha:ma: Deda:na Ebete Ebenu Kuba Huiya Hibinomolo Kolawema:ne

18 Ba:bema: la: puya:te Ya:suku hibima: da:midinama, dopamo Moseseke tetelo a Yunapino iniwala:te Godotamo konomo tole ipuwado keba ka:na ka:pelamiya:, la: ebetamo ba:ba ka:na kapelamiya:ha:. Iyo, dopamo iba:te Sainai Hununomo Hakalo Godokono tole ikalame komokomo ibino baidinomamo ba:ma ka:na ulamiya:, ba:be hunu hakalo helonomo koete ba woita, du konomote hegeloeno alo da:muliya:, konomo huhuti uluhukuti ibi kubanomamo

ba:bo pimida:lamiya: ☆ 19 Ba:gala ba:be
 atu tetelo eta hanohano komote ba:ma ka:na
 kuluhukuya:, Godokono nopodawate gebole
 konomamo da:moliya: iba:te ulihuya:, ba:bene
 iba:te Godokono tabo madodo ibino galonomamo
 ba ulihuta iba:te ko tole lawete Moseseko ba:bo
 toemehuya:, iba:te eta kapiya tabo Godogodone
 ba:ba ka:na a:kulia:mena: ☆ 20-21 Ba: hibila, ba:ba
 tetelo Mosesete atu koko hanohano komo ba
 ulame na:goiya:, “Naeno tole konomo ipuwalo
 naeno apete ha:kiya lililuta!”

Ba:bema: numa:la:, aeno iniwala:te
 konomamo ba toletoleho modoboha:ma: ba:bo
 eda:huya:, mabu Godote ibi dopamo ba:ma
 ka:na tutumulateliya:, “Ba:moe hunu haka
 talonanomola, ba:bema: la: ipuwalo eta dawate
 pete ba:moe hakamo da:pa:putimini, ebete dito
 na:haa:mene. Iyo, la:eno dabihoile ilina ba:
 atumu, ibi ipuwalo eta kapiyate ba:moe naeno
 kukala da:padikanalemene, wadiyala la: ebe
 nakolamo mapemete nanakapumiya:la:!” ☆

22 Huiyatiya kalakala konomola, la: puya:te
 la:eno hibima: midi komo Ya:sutamo dihatiya:ma,
 la:eno komo eba ka:naha: mabu la:eno
 Godotamo pelame ipuwalo tole kitanuya:ha:,
 puliyanomola. Iyo, hibi ka:ka: pogodone da:pena,
 ba:be Kodawa Godoko ebeno mumulunomo
 nopopa:go kebolo kemedena, la:le ba:be Hunu
 Haboeno Yelusalema ko habamo kalakalago
 pelamiya:mata, ba:be haboeno eta mahilo ba:
 Saiyono Hunu Hakala. 23 Numa:la:, puya:te

☆ 12:18: Ikuli 19:16-20; Tutumu 4:11-12 ☆ 12:19: Ikuli
 20:18-21; Tutumu 5:22-27 ☆ 12:20-21: Ikuli 19:12-13; Tutumu
 9:19

Godokono dopo gudu Ya:suku huiyama:
deda:hana, Godote ba:bi hibima: midipi
hiliyonomoeno mahilo ebeno Hunu Haboeno
Bukamo ya:lo a:miya:telamiya:. Ba:bema: ba:bi
tuputupupi ipuwalo ebete puya:godolo ebeno
oko da:hawaminaliya:, la:le ba:bi tawakalubino
gobogoboeno Kalakala Habamo pelamete
iba:go a:pekapiyuiya:mata, iyo, la: Godokono
holoholo hapuamo atumu a:kapelamiya:mata,
hibila, ebe ba: hopo habanapi hiliyonomoeno
komo danagilamelelamemene ba:be Kodawala.

²⁴ Ba:gala eta komo. La: atumu Ya:sutamo
a:kapelamiya:mata, ebe ba: Godokono uli nopote
atamo uluhukuma: gabo da:hiduimiya: ba:be
dawala. Ebete ebeno hawi Godotamo ikamelo
a mabuma: da:ka:ka:liya:, ba:be hawido ale
hidohido owalubi komo hibilo buwatanakoma:,
ba:bema: hibila, Ya:sukunu hawino oko owati
helote A:ibolote Godotamo dopamo dikamiya:
ba:be hawa:goeno ilinoeno helo na:gogolona. ✧

²⁵ Ba:bema: la: hidamo, ba:ma tetelo pote
la:tamo dolamagina ba:be Kodawoeno tabo
ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala:. Numa:la:,
dopamo ba:moe hopo habalo ebeno tabote
Moseseko ipuwado duluhukuya:, ba:ba tetelo
puya:te ibino galo da:muhilameholiya: iba:te
ebeno helo ipuwane alahutihoma: gabo nipo
ohowadiya:. Ba:be mabuma: ebete a tetelo
Hunu Habane tabo gala ba kolamagina, ale
ubiha:ma: eda:hate ebegodone dohobila:hama:,
gabo keka: ale ebeno helo ipuwane alahutihoma:?
Gabo puliyanomola, a kuba huiya konomamo

✧ **12:24:** Yun 8:6; Tup Mabu 4:10

kuwatema:nema:! ☆ ²⁶ Ba: hibila, dopamo tetelo ebete tabo dolamagiya: hopo habate ba:bema: aleguya:, huiyatiya a tetelo ebete hibinomo tabo gala ba:ma ka:na kolamagiya:, “Nale eta kapiya tetelo ba:moe hopo konomo ba:gala alomo hunu atumu kopewadegelatelema:nemo.”

☆ ²⁷ Ba:bema: numa:la:, ebete eta kapiya tetelo ba:moe komo kododima: tabo da:goiya:, ba:be komoeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala. Ebete hopo haba ba:gala alomo ba:gala ibino ilina hiliyonomo dopamo dododiliya:, galane tetelo ebete ba:bi ilina hiliyonomo ba wadegelatele, iba:te ba:bo kalatidiholema:na:ba:bema: lumagiti gala a:kulama:mene. Iyo, ba:ba tetelo Hunu Haboeno uliuli ilina kapiyate kopola:nama:na:, mabu eta dawoeno helote kitanaha: ba:bi ilina kokubahilamema:.

²⁸ Ba:bema: wadiyala ale aeno kalakala tabo Godotamo kadipatema:nema:, mabu ebe kebe uli hopolo Ko Gawadalagima: deda:na ebete ba:be hidonomo hopo atamo kikaa:mema:ne, hibila, eta dawate ba:be hopo kubahimima: a:kamodobamene. Ba:gala Godokono hiya:hiya: owalubi komoma: aeno tepo ipuwalo ba kalakalaha, wadiyala ebete a keba ka:na kiya:tua:mena a ba: ebe ba:ba ka:na badikuminakoma:. Iyo, ebe adikumima: wadiyala ale aeno tepo ipuwalo ebe hunamo ba adipate hido papamiwata ukui komago kopelamema:nema:, ²⁹ mabu aeno Godo ba: pote ebenu koa:mo kuba ododilipi hiliyonomo

☆ **12:25:** Yun 2:1-3; 10:26-29 ☆ **12:26:** Ha:g 2:6

da:kubahilamemene ba:be Helonomodawala. ☆

13

Ale Godoko Kokalakuimima: Keba Ka:na Na:kemedename:

¹ Ba:bema: wadiyala la: hibima: midipa:te kapiya badininipala ekaki huiyama: ba eda:hana, la: ipuwalo etate eta malemalelo nemalagidolonala. ² Ba:gala puya:te kapelapimo eta hopone la:tamo da:pelamenaka, la: ibi la:eno genamamo kalakalago uwatema: ukui hidamo na:miya:tenakuya:la:. Ba: hibila, dopamo komo hibima: midipa:te ibino emede ipuwalo ba:ba ka:na ba ododina, komo Godokono Hunu Haboenonopopa:te iba:tamo da:pelamiya:, iba:te ba:bi nopopino hibi komo iya:tawahaheno ba: dito owalubiliya:. ☆ ³ Ba:gala hibima: midipi ipuwalo puya:te du genamalo ba:gala komo temeteme ipuwalo demedehona, wadiyala la: ibi malemalelo ba emalagidolena ibi ba:bo nowalubilinakuya:la:, iyo, la: galane tetelo atu temeteme diya:tawahama, la:le komopa:godone owalubi komo uwatema: ubi keba ka:na na:kihateoma, la: ba:ba ka:na nododinakuya:la:.

⁴ Ba:gala eta komo. La: hilyonomo ipuwalo keba tetelo dubuti kamenago kapiyama: deda:mene, wadiyala iba:te ibino kapiyama: eda: komo Godokono hido owalubi komoma: ba ga:la, ba:be dubuti eta kamena gala pilolo a:kalawa:mene ba:gala ebeno kamenate atumu eta dubutamo pilolo gala a:katoamene. Ba:

☆ **12:29:** Tutumu 4:24; 9:3 ☆ **13:2:** Lom 12:13; Tup Mabu 18:1-8; 19:1-3

hibila, puya:te bohelemele ba:gala kuhi pilo gabodo duwatenaka, iyo, kebe dubuti kamena pilo komo dododimini ba:gala kebe kamenate dubu pilo komo dododimini, Godote ba:bi kuba ododilipa:tamo ibino huiya kikalamema:ne. ✧

⁵ Ba:gala la:le koko mani uwate gabo umima: konomamo akemalagidolala. Wadiyala la: huiyatiya Godote la:tamo kebe ilina dopamo kikalametiya:la ba:bi ilina modoboma: ba ga:la, la:eno tepo ipuwalo ebena kalakalate nitanamene, mabu ebete ebena Bukalo tabo ba:ma ka:na goena,

“Nale la:go ba emedena

la:hidonomamo bowalubilinakomata,

iyo, emedena emedena tetelo

la:eno modoboha: komokomo ipuwalo nale

la: dito a:kamiya:pala:mata.” ✧

⁶ Ba:bema: Godote ebena Bukamo eta tabo di-hatiya:, wadiyala a ukui bilibilihino ba:be atu tabo ba:ma ka:na koga:lama:nema:,

“Kodawa Godoko ba: naeno Owalubidawala,

ba:bema: nale eta komoma: a:katoletola:mo,

iyo, ebete na ba owalubinina,

eta dawate na kubahinamema:

a:kamodobamene.” ✧

⁷ Ba:gala eta komo. Dopamo tetelo puya:te la:eno watowatopima: ba eda:ha Godokono tabo la:tamo dolamagiminakui, wadiyala la: ibino emede komo nemalagidolala:, iyo, kebe hido-hido gaote iba:godolo dikulihonakui, ba:bako atu gaote la:godolo kikulihonama:, wadiyala la: ibi

✧ 13:4: Epe 5:5 ✧ 13:5: Tutumu 31:6,8; Yos 1:5 ✧ 13:6: Ohale 118:6

hibima: midi komodo nibamilateleniya:la: ☆

⁸ Numa:la:, Ya:su Kelisote dopamo keba ka:na kemedenami, ebete ba:ma tetelo ba: ba:ba ka:na ba:kaemedena, ba:bene ebete atumu emedena emedena tetelo hiya:ma: a:keda:namene.

⁹ Ba:bema: la: hidamo! Ya:sukunu malemale komodo duluhukuya: puya:te ba:be ka:ka:mula: komoeno hibi komo iya:tulameheno, la: ba:bi iya:tulamepino hiya:hiya: tabamo papamila:ha komodo hibo gabo akududa:la:! Ba: hibila, ale tuputupulu kemedenama: Ya:sukunu malemale komote aeno tepo ipuwoeno ukui na:kodakoduilamena, huiyatiya puya:te hiya:hiya: baa: naha talona kukalamo da:papamila:halenaka, ba:ba:te ibino kukala ta:matale komodo hido owalubi a:kuma:la:

☆ ¹⁰ La: iya:tawahala, aeno komo Yunapa:te Godokono pakala nopodo ebe kebe genamalo kadikuminaka, hawa:goeno ilina ikamehopa:te adikumipino kuba ododili mabuma: hiya:hiya: dabihole ilina Godotamo ba ikameho koa:mo ba:bo emadolamenaka, ba:bema: ba:bi katene nahama: talona konomote iba:godolo bitana. Huiyatiya numa:la:, Ya:suti keha pihigalo ebena ape hawa:goeno malemale ilinama: miditi Godotamo dikamiya:, a hibima: midipa:godolo talona kitanaha: ba:be ikame komo kalakalago nahama:, iyo, puya:te pakala nopo ipuwane kikuliha: ba:moe talonate ibi kapiyatamo italama:na.

¹¹ Ba:moe komo nemalagidolala:. A Yunapino iniwala:te Godoko kebolo kadikuminakui,

ba:be genamoeno Talonanomo Habalo
 hawa:goeno ikamehopino Hununomo
 Watodawate tawakalubino kuba ododili komo
 egebolelamema: komo dabihole ilinoeno hawi
 Godotamo ba:bo ikamehonakui. Ba:bene ba:be
 atu tetelo komo okopa:te tawakalubino kuba
 ododili komo gobogobamo watalamema: ba:ma
 ka:na ododinakuya:, iba:te ba:bi ilinoeno ha:laha
 ape haba ipuwane uluhukulatelenakui koa:mo
 ba:bo nemadolamenakuya: ✧ ¹² Ba:moe
 mabuma: Ya:suti atumu ebenu ape Godotamo
 ba ikame ebete Yelusalema ko haba ipuwane
 uluhukuti haba tamelo ba: dito nehoyia:, iyo, ba:
 ba:ba ka:na ebete ebenu hawa:mo tawakalubino
 kuba ododili komo gobogobamo watalamiya:
 iba:te Godokono talonapima: keda:hanama:.
 ✧ ¹³ Ba:bema: wadiyala a hibima: midipa:te
 Ya:suku ba ta:mata, hibima: midiha:pino
 kapiyuimipa:te kebole demedehona ale ba:be
 haba ipuwane ikuliti atu hilopo kalakalago ba:bo
 konelawema:nema: ✧ ¹⁴ Ba: hibila, ba:moe hopo
 haba konomolo aeno Wiboha: Emede Habate
 hibilo kitanaha:, huiyatiya kalakala konomola,
 ale aeno tepo ipuwoeno baida:mo Hidonomo
 Haba numinama:, galane tetelo a ba:be Habalo
 emedena emedena tetelo ba:nemedehonama: ✧
¹⁵ Ba:bema: wadiyala a hiliyonomo hiya:hiya:
 tetelo Godoko aeno Kodawama: hawakala ba
 ka:mina, Ya:suti atamo da:hiduimia:miya: ba:be
 gabodo ebe ba:milimihonakoma:, mabu ale
 ebe milimiho komodo Godote hibi kalakala
 kolawema:ne, ebete dopamo tawakalubino

✧ **13:11:** Hawi 16:27 ✧ **13:12:** Yon 19:17 ✧ **13:13:** Yun 12:2

✧ **13:14:** Yun 11:10,16; 12:22

hawa:goeno ilina ikameho komodo keba ka:na
 ka:lawenaku i ba:ba ka:na. ✧ ¹⁶ Ba:gala la:le
 hidohido komo ba ododili la: ipuwalo etate eta
 kowalubima: ukui hidamo na:miya:tenakuya:la:,
 mabu ba:moi ododili komo ba: atumu
 hawa:goeno ilina ikameho komo huiyala,
 iyo, la:le ba:mako ododi komodo Godoko
 ba:kalakaluiminakomata. ✧

¹⁷ Ba:gala la:eno sose watowatopi
 kokalakaluilamenama:, wadiyala la: ibino
 tabo ulihote na:papamila:hanala:. Numa:la:,
 iba:te du hegela hiliyonomolo la:eno
 tepo ipuwoeno ukui komokomo hidamo
 ulamelelamenata, mabu Godote tawakalubino
 komo danagilamelelamemene, ibi ubihinola
 ebete ba:ba tetelo ibino oko kubama: goe. Ba:
 hibila, keba tetelo iba:te ibino oko konomo
 ipuwalo la:godone eta temeteme da:lawemena:,
 ba:ba tetelo la: ba: atu temeteme ipuwalo
 kopola:nama:nemata, ba:bema: wadiyala la:
 la:eno ododili ipuwalo kalakala kapiya iba:tamo
 nikalamenakuya:la:. ✧

¹⁸ Ba:bene la:eno toetoe tabo olamagimi
 ipuwalo wadiyala la:le na ba:gala nago
 oko dowatina a hiliyonomo Godotamo
 na:wadiya:paa:tenakuya:la:. Ba: hibila, aeno
 tepo ipuwoeno mulu ukuiti a kuba ododilipima:
 kaka:minaha:, mabu a iya:tawahala aeno
 ubi komo ba: ba:ma ka:nala, ale hiliyonomo
 tetelo hidohido komo kapiya bododilinama:.

✧ ¹⁹ Ba:gala nale ba:moe eta komoma: la:

✧ **13:15:** Ohale 50:14,23 ✧ **13:16:** Pil 4:18 ✧ **13:17:** 1Tes
 5:12 ✧ **13:18:** Oel 24:16; 2Kol 1:12

konomamo toelameholemata, la:le na Godotamo nadipateniya:la: ebete gabo na:hiduima:mene nale la:tamo tiyolo kopuluhukuma:.

Buka Ododidawoeno Kuititi Tabo Komokomo

²⁰ Ba: hibila, aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebenu sipi-goegoe Helonomo Ulamedawama: eda:na, mabu ebenu hoe tetelo da:ka:ka:liya: ba:be hawiti Godokono emedena tetenu nopo bekodakoduim-ina. Ba:bema: pote ebe hoe ipuwane dadipatiya:, ba:be Kodawa Godoko ba: tawakaluba:tamo hete dikalamena ba:be dawala, ☆ ²¹ wadiyala ebete hiliyonomo hidohido komo la:tamo nikalame-nakamena:ta, la:le ebenu heloamo ebenu ubi komamo hibilo kopapamila:hanama:. Ba:gala Ya:su Kelisote atamo da:hiduimia:miya:, wadiyala Godote ba:be gabodo ebenu hidonomo oko a ipuwalo nowatinamene, mabu ba: ba:ba ka:na ebe ha:kiya ebe ba kalakaluimina Ya:sugodolo awagaha komote emedena emedena tetelo nitanamene! Ba:moe tabo ba: hibila, ba:ba:la!

²² Ba:bema: hibima: midipi ekaka:la:, nale la: bekatoelameholemata, nale la:enu tepo ipuwoenu ukui owalubilima: ba:moe leta ipuwamo kebe tabo komokomo da:miya:temo, la: ba:bi komo hiliyonomo ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala:, mabu hibila, nale ba:moe leta ipuwalo naenu tabo komokomo kaga:gilama:tepaleha:.

²³ Ba:gala na ubila la: ba:moe eta komo niya:tawahala:. Gabomana:te aenu eta hibima: midi ekawi Timotiko du genamane dito oemiya:,

☆ **13:20:** Yel 32:40; Isi 37:26; 1Pit 2:25

ba:bema: ebete natamo tiyo da:pemene, ba:ba tetelo na eba:go la: ulamema: badi kopema:nema:.

²⁴ Ba:bene la:eno hopo konomolo kebe watowatopa:te sose oko la:tamo dowatihona, wadiyala la: ibi hiliyonomatamo naeno nolata tabo na:noelamiya:la:. Ba:moe Itali hopolo demedehona ba:bi hibima: midipi ekaka:te ibino nolata tabo atumu la:tamo kapoelama:.

²⁵ Wadiyala Godokono malemale komote la: hiliyonomagodolo nitanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

GODOKONO HIDO TABO
The New Testament in the Tabo Language, Aramia
Dialect, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Tabo (Aramia) long
Niugini

Copyright © 2006 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tabo (Aramia) (Tabo)

Dialect: Aramia River

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3c340006-f955-5c23-b3a5-6598deca5d75